

ROMAAN

No 21

SISU:

- H. Courths-Mahler : Griseldis.
Jules Claretie : Sigarett.
Selma Lagerlöf : Mängumees.
J. Poruk : Odshinka soo.
Julius Sturm : Walmid.
Henri Barbusse : Hommik.
Hilna jutt : Müüdnud wari.
Omar Khayam : Nishapuri päiksemaalt.
Edgar Wallace : Kadunud miljon.

*Kirjastus-osaühisus „Areng”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.*

Kindmõistatus

Nr. 21 (87).

Esimese poolega olen ma uhke lind.
Teisega kutsud sa poisikeseks mind.
Kui ühe tähe meil tagant jätab ära
ja ühte liidad meid, siis olen ma, kellest palju kära
ajalehtis ja mujalgi tehtakse,
ning Kõrges Koguski mu pärast waewa nähtakse,
Arwake, kes olen ma?

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16, kuni 10. detsembrini. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ Nr. 1 (91) 1926 a.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) I anne Ed. Wilde kogutud teostest; 2) J. Semper — „Jäljed liival“; 3) J. Lintrop — „Surnute püha“.

„Romaani“ talitus.

Kindmõistatuse lahendus

Nr. 17 (83)

3	1	8	3	5
3	8	5	3	1
2	2	1	9	6
4	4	4	4	4
8	5	2	1	4

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: A. Aamisepp, Ada Alberg, H. Armann, Herbert Aamisepp, E. Emann, Leonid Grigorjew, A. Heiswaldt, Edgar Hüpsner, Arnold Heinwere,

Lolo Juuse, Jaan Jänes, K. Kihlefeldt, Robert Kask, Ed. Kruus, Natalie Kelchen, K. Karro, Harald Kruberg, A. Luha, Alex Limberg, Leontine Linde, Hilda Obermann, H. Pukk, Juhan Peet, Marie Peet, E. Paisas, Jaan Ringsmann, Renate Ringsmann, Leida Sarjas, Alfred Sommer, R. Sildnik, A. Simm, Oskar Tirman, A. Tõnson, Leo Uulmann, A. Wälja, Feliks Willemson, K. Weimann, C. Wahlmann.

Tartust: Eduard Puijas, Hedwig Puijas, Rud. Rebane, Al. Sabrak.

Wiljandst: Harpia, A. Tulto, P. Wiitel.

Pärnust: Karl Kurm, Hendrik Kurm, E. Kewardt, Milda Küng, M. Lewand, A. Nõmm, H. Nuume, Helene Reier, Herbert Roger, Joh. Sai.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas* (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenupanga majas).		
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 21 (87)

Nowember 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

11

Gilda oli sellega nõus ja mängis kuuliga. Grifeldis aga läks ruttu magadistuppa tagasi. Ta astus jälle öökapiitse juure ja waatas teerawate, uuriwate filmadega selle kohal asuwale seinale. Ja nagu magneedist kaasa tõmmatud, surus ta kõwasti ülemisele pärlmutterplatefesele. Aga ta see ei annud milgil wiisil järele. Ta taganes seinast sisse ning lorruga kostis tasane nagisew hää. Ja tase astus üks kolkupandud neljanurgeline puulaud wooderduusest wälja. See oli samasuguse seinakapi üks nagu ülewel Grifeldise toas.

Ta wärises ärritusest ja waatas seinakapi sisse. See oli tühi ja tal oli samasugune teerawnurgeline kuhu, kui tema toa omalgi. Ta oli punkt niisamuti, nagu ülewelgi, pakusse ümmargusesse torniseina ehitatud. Kõige laemas kohas oli kapp tubliasti üks meeter sügaw.

Grifeldis kuulas tuluswal südamel Gildat. See mängis rahuldatult klaaskuuliga.

Nüüd kummardus ta seinakapi ja koputas selle pörandale. See kõlas samuti õõnsalt ja tumedalt nagu ülewel. Kindlasti polnud selle puupörandal all kindlat müüri, waid õõnes ruum oli seal.

Toad tornis asusid Grifeldise arweituse järele madalamal, kui lossi omad. Seinakapi pörand pidi ehmese korra tornitoa laega pea ühe kõrgusel ajuma.

Kui ta arwamine nüüd õige oli, et teisel pool tornis peegli ja raamisega pandud seinawalba taga õõnsad ruumid olid, millele peegel ja seinawalp usteks olid, siis — ja — siis olid tornitoad krahwinna magadistoast ainult selle seinakapi puupörandal läbi lahutatud, kui ühel ja teisel pool salantsed amatud olid.

See mõte liigutas Grifeldist wäga. Ta unenagu sai selle leiduse läbi iseäralitse tähenduse. Silit seinast, mis seinakapi ust kujundas, oli ta unenõus läbi ja käämaris wälja tulnud. Ja sellest läest kullusid tilgad krahwinna weiniklaasi.

Aga kui selle seinakapi läbi üks mõrtsuka käsi, mis krahwinna weiniklaasi kihwti pani teed oli leidnud.

Uurimine oli kindlasti teinud, et peale krahw Harro enam keegi muu, kui toatüdruk oli oma kaskijanna weiniklaasi täitnud ning siis wabaks saanud. Kui toatüdruk krahwinna juurest lahkus, istus see, õõsels walmsis rietatult õõsärkis oma riietuskoas tualettlaua ees. Kas ei wõinud tema seal istudes üks mõrtsukat käsi end seinakapist wälja sirutanud ja kihwti weini sisse tilgutanud olla. Nii pole tarwis olnud kellelgi tuppa tulla. Krahwinna jäi siis aimamata kihwiitunud weini, mis ta surmas.

Mõrtsukas pidi teed oma ohwri juure, kui ta arwamised õiged olid, läbi torni olemas leidnud. Ja tornis treptwahel olid natsessept jäl-

jed, mis küll samal korral sinna võisid tulla. Ja torni ukse luff näitas õlijälgi. See pidi siis tol korral, kui krahwinna suri, tublisti olema õlitatud.

Griselbis ehmus oma mõtetest. Ta tõmbus kohutuses nagu palawikus.

"Iga taewas, anna mulle andeks, kui oma kahlustusega üht süütut haawan. Aga aita mind, et ma walgust tooksin jellese saladuslikku asjaollu, aita mind, tema süütust päewawalgele tuua."

Nii palwetas ta. Ja siis jules ta taha seinakapi. Pärilmutterplatefene kargas jälle endiselt wooderdusse. Ükski jälg ei annud enam seinakapi saladust wälja.

Neglaselt läks Griselbis kõrvaltuppa. Siin pikutas Gilba waibal ja mängis kuuliga.

"Tule, mu südamekene, nüüd lähme weel natufene wälja."

Gilba tõusis üles ja kahmas oma kuulid.

"Waata ainult, kui ilus ta on. Ma tahan weel temaga mängida."

"Jah, wäljas wahas õhus wõid edasi mängida."

Ja Griselbis surus Gilba armsalt oma südamele, mis nii rahutult tuffsus.

Kui nad krahwinna tubadest olid lahkunud, pööras ta ukse luffu. Ja tal oli tundmus, nagu peaks tal nüüd õnnestama krahw Harro süütust päewawalgele tuua.

Ja ometi lasus tume surwe ta hingel, nagu oleks suur õnnetus lähenemas.

Gildaga wälja jõudes, hingas ta sügawalt tänu jumalale, sijn wäljas päikese käes jai ta rind wabamaks. Ta tõreles üle enesega, et oli ennast alla lastnud suruda. Kas polnud täna temale hele särav õnnepäew?

Ktiipalju head oli temale juhtunud. Kohutamine Tilly ja parun Dalheimiga, loosoemine krahw Harroga — ja omandatud teadmised, et see teda armastas. Sinna juure andis saatus näpunäite, kust ja kuidas ta tõendus krahw Harro süütuseks pidi otsima. Kas see kõik polnud rõõmu põhjusteks?

Ta oli väga pahane, et oma südame oli alla lastnud suruda.

Ja ta rõõmusmeel tuli tagasi.

* * *

Alles õhtusöögil nägi Griselbis krahw Harrot jälle. See oli Gildale alles siis head ööd käinud ütlemas, kui Griselbis wäikesel komtesil toast juba lahkunud oli.

Griselbis andis laua juures krahwinna Alice'i toa wõtmed krahwile ära.

"Ma tänan Teid, herra krahw, et lubasite mind neid ruume waadelma," ütles ta.

Ja märkas ta seal juures väga hästi, et komtes Beate teda luurawa pilguga silmitses. Krahw wõttis wõtme oma kätte.

"Noh, kas wastasid toad Teie unenäole?" küsis ta naeratades.

Griselbis sundis ennast rahulikkusele. Ta naeratas.

"Beaageu täpselt. Muuseas oln ma väga imestanud, kõigis neis tubades moodsat sisse seadit leides," sõnas ta juttu mujale juhtides.

"Meelbis Teile see sisse sead?" küsis krahw.

"O, ta on väga ilus ja maitsekas; aga mulle meeldiwad ometi lossi teised ruumid palju enam. Nad kõik on palju meeleolurikkamalt sisse seadud. Ma armastan wanu mööbleid nende kunstipärase iseladiga, mis näiwad selle ruumidega kokku olema kaswanud. Nende wanade, pakkude müüride, sügawate aknaaukude ja wana kuldpruuni parketi pöranda juure paistawad mulle need moodsad mööblid stiilita."

"Siin olete täiesti minu arwamisel. Aga mu naine ei armastanud wanu mööbleid sügugi ja saatis nad oma tubadest wälja. Siiski olen nad hästi alal lastnud hoida. Kui Gilda pärast oma ema tubades elab ja parema meelega jälle wanu mööbleid tahab saada, siis wõib nad jälle sisse seada. Neis on kõrge kunstilise wäärtusega asju."

"Ja kuidas läks torni waatamine? On see Teie nähtawasti wõga arwustawa filma ees armu leidnud?" küsis komtes Beate nähtawasti wähe pilkawalt.

Griselbis waatas talle suurte ja rahulikude silmadega otsa. Ta tundis seda pilget.

"Ma leian wäljawaate tornirõdukt imeilusa olewat ning tornitubadel on väga kunstiline ja meeleolurikas sisse sead," ütles ta.

"Sa wõid mulle küll kohe torniwõtme tagasi anda, Harro," pööras komtes oma sugulase poole, "et seda jälle oma käes alal hoiaksin."

"Sa ei tarwitse teda praegu enam hoiule wõtta, Beate. Homme hommitul parandatakse trepiastmed ära ja siis tahan ma wõtme preili von Ronachile üle anda. Ta tahaks waadet tornirõdukt sagedamini nautida; ja tal peaks selleks juurepääs tornile takistamata olema, ilma et ta tgaford enne wõit peab paluma."

Griselbis waatas komtesit otsa. See näris omi huult ja nägi jälle väga kahwatu wälja.

"Sa ütlesid ju, et tornitube peab enne puhastatama, ning neis õhku puhastatama," ütles ta karmilt.

„Igatahes, ja see peab kohe homme tehtama, kui trepiastmed on parandatud. Homme õhtuks võib siis küll kõik valmis olla.“

„On siis sellega nii rutt?“ küsis komtes, Grisfeldisele waenulikkis pikku heites.

„Jah, ma tahaksin seda ruttu valmis saada. Ja palun, lasj woodid tubadest wälja wiia. Nad on tubades aina effitamad.“

Komtes aimas kadeda libedusega, et ta see korraldus ainult Griseldise meeleheaks tehti. See tähtis teda jonnaka wi, aga, et krahw Harro Griseldisele nii palju õigusi andis. Mis oli tal torni otstida? Mis õigustas teda krahwinna tubadesse tungida? See sliia jooftunud olemus mõis enesele nähtawasti kõik lubada ja tegi seda enesestmõistetawusega, mis piiridus häbematuslega. Ja et talle üht soowi täita, tegi ta sugulane kõik, mis mõimalik, mida ta teistele inimestele kindlasti mitte poleks teinud.

Komtes oli armukadedusest pool meeletu. Põlewa heameelega oleks ta seda tahtistanud, et mõni mõnele teisele oleks antud, aga mitte temale. Aga ta pidi krahwi määrustele alluma. Kohe peale õhtuõõgi kutsuti komtes majapidamisasjus ära ja krahw Harro ning Griseldis jäid mõneks ajaks üksi.

Säärane päriselt ükfiiolek sai neile väga harmi ofaks. Enamasti oli ikka Gilda nende sellis. Ja see ükfiiolek mõjus mõimsalt mõlemale inimesele. Nende wahel oli midagt wäljendamatut, magusalt walusat. Õht näis täituwat kofuse õrnusega ja nad ei julenud üksteisele silma waadata.

Aga Griseldisel oli nii väga üks küsimus südamel. Ja nii wõttis ta enese kofku ja waatas krahwile otja.

„Teie naerate mind muidugi wälja, herra krahw, aga oma unenäos nägin ma krahwinna magadistoa seinas üht salajast seinakappi. On Teile jarnane tuttaw?“

Ta raputas naeratades pead.

„Nähtawasti olete Teie kogu romaani unes näinud. Ma pean Teile kahjuls pettumuse andma. Salajasi seinakappe Treuenfelsis ei ole. Ja weel enam krahwinna magadistoa — Teie ju nägite, et seinu puurwoorderbus katab.“

Griseldis teadis nüüd, mis ta teada tahtis, nimelt, et krahwil tõepoolest salakappidest aimu polnud. Nüüd sundis ta ennast ka naerule.

„Seda ma ütlesin ju ka. Aga teistes ruumides mõiwad ju seinakapid olla.“

Nüüd pidi krahw Harro naerma.

„Teie olete enesele ette wõtnud, Treuenfelsi romantikkis teha. Et Teie selle üle rahuldus, soowitan Teile, lugege lord meie

perekonnakroonika läbi. Selles on täpselt kirjeldatud iga losi tuba ja kõik, mis meie suguwõsa läbi on elanud ja kannatanud, leiate Teie sellest. See on üks väga paks raamat. Aga mu sugulane Beate on, ma usun, kogu kroonika pähe õppinud. Poole ööde wiifi luges ta seda, kuni ta selle algusest kuni lõpuni kõik alla oli neelanud.“

„Wast on see üks väga huwitaw lektüür.“

„Võib olla. Beate kinnitas wähemalt, ta olla sellest väga rahuldunud.“

„Ja Teie lubate mind waadata sellesse kroonikasse?“

„Muidugi. Teie leiate ta raamatukogust esimesest kapist siisewiwa ukse kõrvalt.“

„Ma tänan Teid lubamise eest.“

„Palun väga. Võib olla pahandate mul ühel päewal, et Teile selle luba andsin, kuna see raamat Teile väga igaw oli.“

„Seda ma ei karda.“

Nüüd tuli komtes tagasi ja Griseldis wõttis ruttu teise teemi.

* * *

Teisel hommikul ärkas Griseldis tundega, nagu oleks täna pidupäew, ja ta meel oli nii rõõmus ning õnnelik. Täna pidi ju parun Dalheim tulema, pidi sõbrale käe ulatama ja üttema, et usub ta süütusesse.

Ah, kuidas see teda rõõmustab, kuidas see ta meelt julgustab.

Ta waatas säramail silmil aknast wälja. Jälle oli kogu ilm kullases päiksewalguses. Selgelt ja heledalt wõlwas taewas sügawas, puhtas sinas.

Täna walis Griseldis enesele walge kleidi. Tal oli tuane, nagu peaks ta oma pidulikule meeleolule ilme andma, ning selle juure ei tahtnud leinakleit sobida.

Ta pani siis lihtsa walge kleidi selga ja toonitas leina oma riietuses alnult musta, laia sõrpiiga, mille ta laialt oma saledate puusade ümber sibus.

Kui ta walmis oli ja ennast peeglist waatles, naeris ta iseeneses.

„Nii on õige, Griseldis, pidulik pead ja täna wälja nägema, sest täna on suur päew,“ ütles ta enesele.

Ja siis läts ta alla Gilda juure.

See magas weel.

Tasa seadis Griseldis Henriettega Gilda asjad valmis ja lasi temale wanni teha.

Witmaks ärkas Gilda üles.

„Unimütsilene! Waata, päike on ju wõobile hüpanud ja sul filmad ärkwele juubelnud,“ ütles Griseldis.

"D, ja kannad ju täna walget kleiti, Grisfeldis."

"Jah, kas ma ei tohi seda?"

"D küll; see meeldib mulle hästi."

Grisfeldis tõstis Gilda tema pika õõ kleidisees woodist ja kandis ta õrnalt kallistades wanni.

Siis tehti tualetti ja Grisfeldis ruttas sellega, et nad weel õigesti ajaks hommikueinele jõuaks. Krahw Harro istus juba komtesseiga lauas ja luges ajalehte. Ta oli ratsaülkonnas, kuna ta asja põllult koju oli tulnud, ja wabandas ennast sellepärast Grisfeldise ees, nagu ta seda ta komtesse ees oli teinud.

See mõisles iseeneses, et krahw ei tarwitaks ennast ühe palgalise ees iga asja pärast wabandada. Aga ta ei wõlnud midagi sellest.

Grisfeldise pidurõõmsa meeleolu üle tahtis komtesse pilgu all loor langeda, aga ta astus sellele raskendawale tundele vastu. Kohe peale hommikueine läks Grisfeldis Gildaga parti pawiljoni, et õppetööd alustada.

"Kas sa waeajaks tuled parki, armas isa?" küsis Gilda krahwilt, temaga õrnalt jumalaga jättes. See silitas ta lohkis juuksed, mida Grisfeldis sama hoolega oli korraldanud, kui omi.

"Ma waatan, kui ennast weerand tunnikeseks saan wabastada, mu armas laps," wastas ta.

"Kas jälle põlbudele ratsutate, herra krahw?" küsis Grisfeldis, mures, et ta kodust ära on, kui parun Dalheim tuleb.

Komtesse leidis selle küsimuse noore daami poolt pealetungima ning häbemata olemat.

"Ta teeb nagu oleks ta ühedigusega ja nagu polekski ta tütre palgaline kaswatajanna," mõtles ta ja wiskas Grisfeldisele waenulikul taristawa pilgu.

Grisfeldis ei märganud seda pillu, aga krahw Harro püüdis ta finni.

Krahw imestas ise, et Grisfeldis talle selle küsimusega ehtnes. Ta oli muidu kõigis asjus nii tagasihoidlik ja wiisakas. See pidi tal küll wäga südamel olema, et ta pawiljoni lähets. ja see mõte täitis teda sooja rõõmuga.

Ta oli eile tornirõdul algul wäga ehmatanud olnud, kui ta märkas, et Grisfeldis ta armastuse saladuse ära oli arwanud. Ta oli kartnud, et Grisfeldis nüüd külma tagasihoidlikkust toonitab, mõista andes, et tal midagi lootat pole. Aga ta suureks rõõmuseks polnud see nii. Grisfeldis oli tema vastu, nagu harilikult. Ja küsimus, mis praegu talle ehitatud, ütles kõike muud, aga mitte tagasihoidlikkust.

"Ei," wastas krahw, "ma ei ratsuta täna enam wälja, mul on täna kodus tööd. Ja kui

teie ei pahanda, tulen wahetunniks parki ja waatan, mis mu lapsukene on õppinud." Grisfeldis punastas korroga. Alles siis kui ta oma küsimuse oli wäljendanud, tuli ta arusaamisele, et see pealetungim wõis paista. Seda ei wõinud aga enam olematuks teha. Komtesse näos luges ta ka laitust. Aga krahw polnud seda, Jumal tänatud, mitte halvasti mõinud. Komtesse wõis seda paljastada. Temale ei saanud ta ju ometi kunagi midagi teha. Peaasi oli, et ta nüüd teadis, et krahw koju jäi ja parunit vastu wõis wõtta.

Nii läks Grisfeldis rahuldatult Gildaga wälja.

Wäga tähelepanelik ta täna tunnis ei olnud. Ikka jälle lendas ta pill loosti poole. Ta wõis siit näha etteõidu teed ja pidi tingimata märkama, kui parun Dalheim päralt jõudis.

Ah — kui pill oli see hommik! Oli parun Dalheim wimaks jälle pahane? Kas ta tõesti ei tulnud? Waewalt jäi Grisfeldis rahutuse üle omas südames walitseda.

Teine õppetund oli parajasti lõpul, kui krahw Harro loosti poolt tuli Täna nägi teda Grisfeldis kohe ja pööras Gilda tähelepanu selle poole. See ruttas hõhates isale vastu, kes ta käsipidi finni püüdis.

Gilda tõi ta nüüd ühes pawiljoni ja ta pidi istuma.

"Tule, isa, Grisfeldis jutustab nüüd ühte muinasjuttu ja sina pead ka kuulama," ütles Gilda ja seadis enese ilusasti põlwele istuma.

Grisfeldis ei tahtnud algul muinasjuttu alustada, aga krahw palus seda. Ja Gilda nõudis energiliselt oma õigust. Ta oli selle mõbdunud tunnis oma wõrkusega ära teeninud.

Nii jutustas siis Grisfeldis ühe muinasjutu. Ja krahw Harro kuulas weel suurema tähelepanuga pealt, kui Gilda.

Kui muinasjutt oli lõppenud, ohkas ta sügawalt.

"Siin wõid jälle lapseks saada, prelli von Ronach. Teie jutustate päris imelikelt. Teie muinasjutustid wõib päris elusalt oma filme ees näha. Aga ühe punktiga polnud ma sügugi nõus."

Grisfeldis waatas küsiwalt ta naeratawasse näku.

"Mis punkt see oli, herra krahw?"

See waatas talle sügawalt filmi.

"Teie muinasprintsessid oli must juuks, nagu süsi. See ei meeldi mulle. Muinasprintsessidel peab kollane juuks olema — nii nagu Teil — siis on nad alles õigesti muinasprintsessid. Kui ma enne pawiljoni poole tulin ja Teil film walges kleidis istumas nä-

gin, siis paistite mulle nagu õige muinasprint-
ses, ja ma oleksin wäga hea meelega olnud
muinasprints, kes ilusa printsessi wabastab.
Selles on süüdi Teie walge kleit — ma se-
niti arwastin, et Teie ükski wärv paremini ei
lähe, kui must. Aga nüüd näen ma, et walge
Teie w el paremini sobib. Nii pidulik näete
Teie wälja! Ja seal tulin siis säärastele mõ-
tetele. Mül oli äkki suur tahtmine olla mu-
inasprints. Aga kahjuks pole ma seda — olen
ainult mõnejuugune inetu konnakuningas, kel
õigust pole üht ilusat printsessi kosida, waid
kes ilusasti peab sotama, kuni teda lord wä-
bastakse ta hirmsasti eemalpeletamast kujuk-
s, mille eest kõik inimesed kõrwale kõhkuwad.

Griseidid langetas hõõguwa näo. Ta ei
wõinud midagi öelda, ehk ta küll teadis, et
neil sõnadel tšearaline mõte oli.

Krahw waatas talle põlewate piitubega
otsa ja hingas sügawalt ning raskelt.

„Waene, waene konnakuningas,“ lordas ta
tasa.

Griseidid tõstis pea. Krahw nägi ta filmis
pisaraid saramas.

„Ta wabastatakse, see waene konnakunin-
gas,“ wastas ta wärisewa häälega.

Walus naeratus lendas üle krahwi suu.

„Ma ei usu seda.“

„Ometi, isa; konnakuningas wabastatakse
noore, ilusa kuningatütre poolt. See wiiskab
ta wastu seina ja hüüab: „Ah, inetu konn!“
Ja waata — seal seisab ühe korraga ilus
prints ta ees ja nad teemad pulmad, on suur
pidu, mis sada päewa kestab.“

Ta surus Gilda enese wastu.

„Niisugune pidu, see kestab siis kogu elu-
aeg printsi ja tema printsessile,“ ütles krahw.
Gilda tegi weidralt tõhise näo.

„Jah, neile mõlemile, aga ometi mitte teis-
tele inimestele.“

Krahw suudles teda.

„Sul on õigus, Gilda, õnnelik oldakse ai-
nult kahesest. Kas pole tõsi, preili von Ronach?“

Ta ei osanud wastata, ja õnneks wabas-
tati teda üldse sest wastusest. Teener Hein-
rich tuli ruttu pawiljoni poole.

„Herra parun Dalheim soovib herra krah-
wiga rääkida,“ teatas ta. Krahw Harro pani
Gilda maha ja tõusis järsku üles. Ta muu-
tus suruulawatuks ja waatas teenrile otsa,
nagu oleks ta walesti kuulnud.

„Mis Teie ütlete, Heinrich?“

See lordas oma sõnu.

Krahw pööras oma kahwatu näo Griseidise
poole ja waatas talle otsa, ta waatas paari
saramasse päikesefilma.

Ta äigas käega üle oma otšaefise.

„Ma tulen,“ ütles ta teenrile ja see läks
ruttu lossi poole tagasi.

Krahw waatas jälle Griseidise otsa.

„Mõistate Teie seda, preili von Ronach.
Parun Dalheim tuleb minu juure Dreuenfels!
Mis see tähendab?“

Kogu Griseidise nägu hülgas

„See tähendab, et ta paremat mõtleb, herra
krahw.“

See surus oma huuled kokku.

„Sellest ei tule muudkui pettumus,“ ütles
ta tumedalt ja läks raskel sammul lossi poole.

Griseidid surus käed südamele.

„Mitte pettumus — suur rõõm tuleb sel-
lest,“ mõtles ta rõõmsalt.

* * *

Parun Dalheim oli ühte saali wiibud. Seal
oli teda komtesse Beate suurte, imestawate fil-
madega wastu wõtnud. Ta oli teenri pawil-
joni saatnud, sest oli näinud krahwi parti mi-
nemas. Kui krahw Harro lossi tuli ja kuulda
sai, et parun Dalheim komtessega saalis oli,
saatis ta teenri paruni juure ja lossis teda ta
töötuppa paluda. Ta ei tahtnud, et oleks tun-
nistajad ta kohtamise juures wana sõbraga.

Sirgelt, aga wäga kahwatult seisid ta keset
oma töötuba, kui parun sisse astus.

Tähtsese aega seisid mõlemad mehed tum-
malt üksteise wastas. Ka parun oli kahwatu
ja nähtawalt ärritatud. Ja ta filmad püüsid
sõbra näol nagu peakõid nad ta hingesse tun-
gima. Krahwi ühted, tõelised filmad wõitsid
paruni wiimase kahtluse. Nüüd astus ta ruttu
wälja sirutatud kätega sõbra poole.

„Harro — armas Harro — wõid sa mulle
andeks anda?“

Krahw Harro kõhus ja äigas käega üle
otšaefise.

„Sulle andeks anda, Fritz? Sa palud mi-
nult andeksandi — sina — kes sa mind hil-
juti tunda ei tahtnud?“

„Jah, Harro, sellepärast just palun ainult
wabandust. Ma ei saa midagi enese waban-
duseks öelda muud, kui seda, et kuulasin roh-
kem oma ema sõna, kui enese südant. Mu ema
ju ta ei usu, et ja süüdi oled — aga naised
wõiwad säärastel situatsioonel raskemalt mõtta,
kui mehed. Ma olin ju ta natukene tasalaa-
lust wäljas protsessi pärast ja kõige pärast, mis
sellega ühenduses. Ja kui ma sulle nüüd met-
sas wastu tulin, kui sa nii äkki mu ees seisid
— siis põgenesin ma päris rumala, seletamatu
tunde pärast paktu. Seda olen juba tuhande-
kordselt kahetjenud. Ja ma oleksin juba ammu
sinu juure tulnud, kui ma nii wiletalt

poleks häbenenud. Aga nüüd olen ma lõpuks meelt kogunud — ja siin ma olen, Harro. Palun — anna mulle oma käsi ja anna mulle andeks. Jää nõusse, Harro — ära häbista mind veel enam, ehk küll seda ära teenin."

Krahw Harro oli suurenewa ärritusega pealt kuulanud. Oli, nagu wabaneks ta hingelt hirmus wanne. Neglaselt, nagu kobades, pani ta oma käe sõbra omasse.

"Sa tegid mulle väga haiget, Fritz. Just sinult tegi see sajakordselt haiget. Ma poleks seda sinule kunagi — mitte kunagi teinud. Kui sind oleks süüdi mõistetud, oleksin ma ometi sinusse uskunud ja oleksin su kõrwal seisnud. Et ja mind maha jätsid, oli veel pahem, kui see hirmus kohtuotsus — ma ei saanud seda mõista."

Kindlalt ja soojalt surus parun ta kätt. Ta ohtas sügawalt. Nüüd, kus ta oma sõbrale jälle silma waatas, ei saanud ta enesest enam aru.

"Ma ise ei tea, kuidas see tuli, Harro! Sinu süüdsse ma ei uskunud, ehk küll ma teadsin, et sa toll korral väga ärritatud olid. Ja seal oli veel nii palju punkte, — ja üleküllamise ning segaduse tõttu läksid päris segaseks. Ja siis — ma nägin lihwtipudelitest su käes — ja ise ütlesid, et keegi peale sinu lihwti juure ei mõinud pääfeda — siis asusin ma küll sinu kohta natukesed aegä kahtlewal seisukohal. Sul oli ju õigus oma naist karistada. Ja siis tulid mul kõiksugu ärritused. Selle protsessi ajal tormas nii palju minu peale — ühe sõnaga — ma polnud ise enese peale enam kindel ja ei teadnud, mis tegema pidin. Ja kui ma siis aegamööda jälle ennast leidsin, häbenesin oma kahtluse pärast sinu üle. Nüüd tegin enesele selgeks — kui sul oleks süü hingel olnud, siis oleksid sa selle ausalt enese peale wõtnud, wõi sa oleksid ise enese üle kohut mõistnud. Tahad sa mulle nüüd andeks anda? Kas peab olema kõik unustatud, Harro?"

Krahw Harro waatas talle suurte ja tõfiste filmadega otsa.

"Sa ei tea, kuidas ma kannatanud olen, Fritz. Hirmsad päewad seijawad mul seljataga. Kuidas ma kord wälja kannatastin, seda ei tea ma ifegi. Ja kui ma sulle nüüd lohe rõõmsalt wastu ei saa tulla, siis ei pea sa seda mulle arwesse panema. Ma ei saa sellest veel aru saada, et sa jälle käsi-käes mu kõrwal seijasid. Kõik on minust lahutatud, peale wäheste inimeste, kes mu üksildust jagawad. Sa tuleb ühe põlatu maija, kellel enam sõpra pole."

"See muutub teiseks, Harro. Nagu mina, nii tulewad ka paljud teised mõistusele ja leiwad jälle sinu juure teed. Ja mina seisan nüüd

kindlalt ning truult su kõrwal, Harro — ja ühes minuga mu pruut."

"Sa oled kihlatud?"

"Jah, preili Tilly von Sarnowiga."

"Ah — see noor daam, kellest ja mulle juba minewal talwel unistastid — seda oma onu juures olid tundma saanud?"

"Jah — seesama. Ma kuulsin oma emalt, kes mõned kuud Gardafärwel oli, et tema wõõrastemajas asub ka proua von Sarnow oma tütre Tillyga. Siis reisisin ma ruttu oma emale järele ja tüürisin tulise innuga oma sihi poole. Tilly andis mulle wiimaks oma jaa sõna — ja nüüd on ta Dalheimis ja mete kihlused kuulutatase wälja. Ja ma pean sind südamest, kuigi tundmatul wiisil, oma pruudi poolt terwitama."

Krahw Harro näos tõmbus nagu põuawalguga.

"Ta lasseb üht põlatut terwitada? Siis peab ta väga suurmeelne olema."

Parun nikutas energiliselt pead.

"Jah, ta on tore olewus ja tal on süda ja juu digel kohal. Kõige parema meelega oleks ta ise ühes Treuenfelsst tulnud. Aga ta ema arwas, et see ei lähe. Siis laskis ta mind ükst tulla suure hulga heade manitsustega ning — jah — ning ühe älesandega."

"Ühe älesandega?"

"Jah. Mu pruut on teada saanud, et üks tema sõbranna, preili Griseidits von Ronach, su majas asub."

Krahw Harro pakkus parunile ühe leentooli, ja herrad istusid.

"Preili von Ronach — igatahes, ta on mu tütre kaswatajanna. Ja sa ütled, su pruut on temaga sõber?"

"Jah, mitte ainult nii mööduwalt sõber — see on eht, õige sõprus mõlemate noorte daamide wahel. Nad on koos üles kaswanud, koos koolis käinud ja on pea lahutamatud olnud. Mu pruut unistab sellest sõbrannast — ja kogu ta perekond unistab kaasa. See preili von Ronach pidawat üks päris isekaraline olewus olema. Ja peale selle wõlgnab mu pruudi perekond talle suure tänu."

Krahw Harro oli humiga pealt kuulanud.

"Kuidas nii?" küsis ta.

"Preili von Ronach on mu pruudi kuus aastat noorema õe uppumiseft pääsnud. Ta pidawat üks väga tubli ujuja olema. Ta on tol korral kaheteisskümnne aastase tüdrukuga enese elu hädaohtu wiies weest wälja toonud."

Krahw Harro filmad haktasid särama.

"See näib temale jarnanemat. Aga ta pole kunagi sellest rääkinud, et ta inimelu on pääst-

nud. Muuseas näib see talle veel enam sar-
nanemat."

Parun waatas talle nuriwalt otša.

"Hm! Sul näib temast ka suur armamine
olewat, nagu kogu Sarnowite perekonnalgi."

"Preili von Ronachist wõib ainult suurel
armamisel olla, kui teda tunda," ütles krahw
soojalt ja weendunult.

"Mind rõõmustab seda sinult kuuldes.
Tähendab, nagu öeldud, mu pruut ou kuulda
saanud, et preili von Ronach siin Treunensfel-
sis on ja tegi mulle kohuseks noort daami
eneise poolt terwitada ja teda südamest Dal-
heimi külla paluda, kuni ta seal wiibib. Sa
lubad ju, et ta mu pruuti külastab?"

"Jseenesest mõista! Preili von Ronach on
täiesti enese üle peremees. Ma tutvustan
teda sinuga."

"Jah, ma palun sind seda teha, armas
Harro. Aga enne lobiseme veel natukene ka-
hefesi. Meil on ju veel mõndagi öelda. Mu
ema lasab sind muuseas terwitada. Tilly on
ka tema mõistusele wiitnud. Ja ühtlasi mu ema
ja pruudi nimel palun sind südamest ütehomme
meiega meie kihlust pühitfema. On palutud
peaegu kõik ümberfondfed perekonnad ja sel
juhusel wõiksid ja ennast jälle esimest korda
seltskonnas näidata ning tõesti erapooletul
pinnal."

Krahw Harro raputas tagasilükkawalt pead.

"Ei, mu armas Fritz, sellega ei saa ma
hakkama. See on sinust suur ohwer, et sa
mind oma külalistele peale tahad sundida.
Aga ma ei ole mees, kes ennast seltskonnas
kannatada lasab. See käiks üle mu jõu, kui
ennast igast küljest wahitda lasaksin, nagu mets-
looma. Ei — seda ma ei wõi ja ei taha
seda. Ma ei sunni ennast ühelegi inimesele
peale. Kes mind näha ja minuga rääkida ta-
hab ja kõige peale waatamata minusse usub,
see õstap ju mind leida, nagu sina mind oled
leidnud. See tegi mulle wäga, wäga head
meelt, et sa minu juure tulid ja mulle oma
käte ulatasid. Seda ei unusta ma sinust ku-
nagi. Ja kui sul mõnikord minu jaoks waba
tund on, rõõmustan end südamest sind Treu-
ensfeldis terwitada tohtida. Aga üle wõõra
läwe ei astu mu jalga, niikaua kui see hirmus
kahklus mu peal lasub, nit kawa, kui mu süü-
tus selgeks pole tehtud. See õigu sulle öel-
dud. Seda ütle ka, palun oma emale. Ma
suudlen tal kätt selle eest, et ta walmis on
olnud mind oma majas wastu wõtma. Aga
seda ohwrit ei taha ma temalt wastu wõtta.
Oma pruudile pane mu austus jalgade ette.
Ma soowin teile kõigest südamest õnne. Saagu

teie abielu harmoonilisem, kui seda minu oma
o.i, mis kogu mu olemasolu on häwitanud."

"Ma tänan sind, Harro. Ja ma ei taha
sind mitte sundida wastu tahtmist meile tulema.
Kui heameelega ma sind ka su üfsildusest ei
wabastaks — wastutada ma oma külaliste
ülešpidamise eest ei wõi. Aga kui sa ka pi-
dustust kaasa ei taha teha, siis wõiksid meid
ometi külastada, kui üksi oleme."

Krahw Harro lükkas tagasi.

"Ara sunni mind, Fritz — ma ei saa seda
teha. Müüd on minus teatarw inimkartus. Mõie,
et mind mõni umbuslikult wõib waadelda,
teeb mu närwiliseks. Jäta mind mu saatuse
hoolde, Fritz. Ja kui ja seda kergendada ta-
hab, siis tule minu juure, nii sagedasti, kui
wõid. Ka Beate rõõmustab, kui jälle üks ini-
mene mele majja tuleb. Ma mõtlen, ka tema
kannatab üfsilduse all. Oled teda terwitanud?
jah."

"Jah, Harro, ja ma pean sulle üttema, et
teda palju muutunud leian olewat, palju roh-
kem, kui sind. Kohkujin, kui teda nägin. Ta
näeb wälja, nagu oleks ta haige, rohkem hin-
geliselt, kui süüfiliselt."

Süngeil filmil waatas krahw enese ette.

"Jah, kes minu juure kuuluwad, peawad
osa wõtma wandest, mis mind on tabanud.
Nad kannatawad — süütult, nagu ma ise.
Ma olen seda ka juba mörganud, et Beate
wäga muutunud on. Ta on enesele seda kõike
nii wäga südamesse wõtnud. Ma tahaksin teda
puhkusele saata, aga ta ei lähe. Ja nõnda
ei saa ma teda aidata, kuidas ma seda ka ei
tahaks."

Nii kõnelesid mõlemad herrad veel ühest-
teistest. Ja wiimaks palus parun, ennast preili
von Ronachile ette seada.

Nad läksid wälja parki ja otsisid Griseldise
üles. See nägi neid tulema ja ta süda tül-
jus rutuliste, tugewate löökidega. Ta waatas
krahw Harro otša ja nägi sära selle filmis.
Jah, sõbra tulek oli talle head teinud, oli
teda elustanud. Griseldis oletas parunile tä-
nuksult kätt wõinud suruda, et ta oma luba-
mist oli täitnud.

Kui herrad pärale olid jõudnud, tõusis
Griseldis üles.

"Preili von Ronach — lubage — parun
Dalheim soowib Teiega tutvuneda."

Griseldis wastas punastades paruni ter-
witusele.

"Ma tulen ühe ülesandega Teie juure, mu
armuline preili," ütles see ja niikasti tema
kui ka Griseldis ei annud ühegi näojwonega
wälja, et nad üksteist juba tundsid.

"Ühesandega, herra parun?" küsis Grifeldis.

"Ajalugu on järgmine. Minu pruut, preili Tillh von Sarnow, asub praegu oma emaga Dalheimis ja täna lõunaajal tuleb ta isa tema õe Ruthiga järele. Mu pruut on Teie siinolekust kuulnud ja lasseb Teid, ühtlasi ka ta ema nimel, külla paluda. Kogu Sarnowite perekond rõõmustab end südamest, Teid Dalheimis terwitada võides."

Grifeldis kummardus.

"Ma tänan Teid, herra parun. Palun ütlege daamidele, et ma hea meelega tulen. Tõhin ma üheks peale-lõunaks wabaks saada, herra krahw?"

"Sseenefest mõista! Ma rõõmustan, et teie natukene ennast lahutada saate," vastas krahw.

"Lahutust ma ei waja, aga rõõmustan oma armjat sõbrannat näha saades. Ja kui Teil midagi selle wastu pole — ja ka Teil, herra parun, siis luban homme peale lõunat Dalheimi sõita."

Herrad kummardusid nõusolewalt.

"Selle asja juures olen päris juhuslikelt ühele saladusele tulnud, preili von Ronach," tähendas krahw naeratades.

Ta waatas talle küsimalt otsa.

"Saladusele?"

"Jah, saladusele, mida minu eest warjate. Ma kuulsin parun Dalheimilt, et Teie tema pruudi õe uppumiseft olete päästnud."

Grifeldis punastas äkki, nagu oleks teda mõnelt kuriteolt tabatud.

"Ah — see pole ju kõnewäärne," ütles ta häbelikult.

"Lubage, mu armuline preili — siin pean ma omelti väga wastu rääkima. Mu pruudi õde ja ta perekond pole sugugi mitte jellel armamisel, et Ruthi elu kõnewäärne pole," ütles parun end naljatades pahasena näidates.

Grifeldis naeris tasa.

"Mii pole see muidugi mitte mõeldud, herra parun. Ma mõtlen ainult, et see, mis ma teinud, pole wäärne, et teda nimetada."

"Mind oleks see aga väga huwitanud," ütles krahw Harro Grifeldist sõrama pilguga waadeldes.

"Seda ei wõinud ma teada, herra krahw."

"Ei — Teie ei wõinud seda teada?" küsis ta peaaegu etteheitwalt.

Grifeldis ohlas sügawalt.

"Säärasteft asjust ei räägita, herra krahw. Minule polnud see palju, Ruth Sarnowit päästa, ma olen väga hea ujuja."

"Pealegi oleksite peaaegu iseenese elu sealjuures kaalule pannud, kuna Ruth Teid hirmu

pärast ümbert finni haaras. Teie näete, ma olen täpselt orienteeritud," lausus parun wabele.

"Jah — alihuge saatusele ja laske ennast kui elupäästjat austada," nokkis krahw.

Grifeldis naeris.

"O, see polnud ju tõesti muud midagi, kui üks wähe pingutatud ujumiskäit. Ruth igatahes sai oma surmahirmu waewalt oheldada, aga mul on ju Jumal tänatud, tugewad terwed läewarred ja ma sundisin neid tema kasuks."

"Teie tahate oma teeneid nõrgendada. Mu pruut kujutab mulle seda asja oluliselt hoopis dramaatilisemalt ja — ma palun wabandust — see on mu lohus, teda rohkem uskuda, kui Teid," naljatas parun.

Grifeldis naeris.

"Õpetame parem see teem, herra parun, et ma Teile pikemalt wastu ei peaks rääkima."

Herrad ajasid Grifeldisega weel natukene aega juttu. Wähepeal uuendas parun Dalheim oma tutwust wälise komteft Gildaga. See tundis temas kohe endise healmeel el nähtud onu paruni ära, kes temaga alati kõiksugu nalja oli teinud. Seda tegi ta ka täna Gilda lühustuseks.

"Sa ei käinud enam kaua Trenensfeldis, onu parun," lausus ta etteheitwalt. "Nüüd lubas parun jälle õige sagebaste tulla."

Kõige paremas üksteisest arusaamises läksid mõlemad herrad tagasi lofsi poole.

Grifeldis waatas neile rõõmsate filmadega järele ja Gilda lobises rahuldatult onu parunilt.

Alles kaua juures nägi Grifeldis krahw Harrot jälle ja rõõmustas, et ta filmist midagi rõõmsamat ja wärskemast paistis. Ta andis ka oma rõõmule ilme, sest ta sõber oli teda waatama tulnud.

"Muus seas leiab ka Dalheim, et sa sugugi terve wälja ei näe, Beate. Sa peaksid enesele omelti midagi tegema," ütles ta jutuasamise tustes. Komteft waatas talle kirjeldamatu pilguga otsa, raputas aga ainult tummalt pead.

* * *

Järgmisel päewal sõitis Grifeldis Dalheimi. Komteft waatas waenuliku pilguga sellele, et krahw Harro Grifeldisele kõige uuema ja elegantsema sõiduriista oli lastnud rakendada. Tema armamise järele oleks mõni wanam sõiduriist talle hea küllalt olnud. Grifeldis sõitis aga sellegipärast rõõmsalt südamel wälja. Gilda olt lõunael ja krahw Harro lubas ise oma tütrele järele waadata, et Grifeldis muretult wõis jääda nii kaua kui soowis.

Dalheimis mõeti teda südamlilku rõõmuga vastu. Ruth jooksis talle juba vastu ja ripus ta kaelale, siis tulid teised ning pitrasid ta sisse.

Ka paruniproua Dalheimile seati ta ette. Sellele meeldis Griseldis ja ta päris suure huwiga wälkese Gilda järele.

„Teie peate mulle lapse lord kaasa wõtma, preili von Ronach,“ palus ta tungiwalt. „Krahw Harro saab seda Teile lubama.“

„Seda saab ta muidugi, paruniproua,“ wastas Griseldis wiisakalt.

„O, sa pead komtessefidega tulema siis kui ma weel Dalheimis olen, Griseldis,“ palus Ruth.

Griseldis lubas seda, eeldades, et krahw seda lubab.

Mõuti ka tungiwalt, et ta kihluspeost osa wõtaks. Ometi ütles Griseldis päris otsekoheselt, et ta kutsu ainult siis vastu wõtab, kui krahw Harro ja komtesse Beate ka tulewad.

„Krahw on mu kutsu kahjuks tagasi lükanud. Ma lasin sellest päraist temale, teile ja komtesse Beatele kutsed wälja kirjutada, preili von Ronach. Teie lähete weel täna Treuenfelsi. Wast tuleb krahw ometi weel teisele mõttele,“ tähendas parun.

„Wast saab sina temale mõjuda, Selbis, et ta tuleb,“ ütles Tilly elawalt. „Ma tahaksin ometi seda huwitawat isikut tundma õppida.“

„Mina ei saa seda muidugi mitte, Tilly, ja ei teeks seda ka mitte. Kui krahw Treuenfelsil omad põhjused on, pidult eemale jäämisteks, siis on need muidugi põhjendatud.“

„Aga sina ei peaks mu kihluspeo't puuduma, Selbis.“

„Sa ei leia mind puudu, Tilly. Ja mul on sinust rohkem, kui ma weel lord siia sõidan siis, kui Dalheimis külasti pole.“

Sellest pidi muidugi ka Tilly aru saama. Pärast teejoomist Dalheimis sõitis Griseldis Treuenfelsi tagasi. Ja tal oli tunne, nagu oleks see ta õige kodu. Päralt jõudes jooksis Gilda hõisates vastu ja ambas teda tormiselt. Krahw Harro waatas oma lütrefesele järele, nagu oieks ta sellele kõige parema meelelega järele tahtnud teha.

Ta oli pärast teejoomist Gildaga jalutama läinud ja temaga mänginud. Aga ikka jälle oli Gilda küsinud: „Si tule Griseldis ilka weel tagasi, isa?“

Siis oli ta iseeneses mõelnud.

„Oleks ta ometi jälle siin. Treuenfels on nagu warjudekiik, kui mitte tema, kui elustam ja soendam päike, selles ei ela.“

Ja kui Gilda oma noore kaswatajanna jälle kätte oli saanud, hüüdis ta:

„Sa ei tohi enam nii kaua meie juurest ära minna, Griseldis. Meie igatsetime su järele, isa ja mina.“

Punastades waatas Griseldis krahw Harro otsa. Selle filmad andsid talle ära, et Gilda digust oli rääkinud.

„Ma pole oma lütrefesele ühe sõnagagi teatanud, et see nii on, aga ta tunneb seda wist küll instinktiivselt. Päike puudus mul Treuenfelsis,“ ütles ta tasa.

Need sõnad andsid Griseldisele ilusa kodu-tunde. See soendas ta südant, et teda waja leiti.

Komtesse Beate oli seda terwitust pealt waadanud, kuigi ta sõnu ei kuulnud. Siis kadus näris ta südames.

Griseldis jagas nüüd terwised wälja, mis krahw Harrole saadeti ja teatas talle, et paruniproua teda oli palunud Gildat lord Dalheimi kaasa wõtta.

„Seda võib muidugi preili Ronach. Olen paruniprouale tänulik, et ta mu lapse vastu huwi tunneb.“

„Kui lubate, herra krahw, siis sõidan ma nädala lõp I Gildaga sinna. Mu wälkese sõbranna Ruth Sarnow tahaks komtessefist hea meelega tundma saada enne kui ta jälle Dalheimist ära sõidab. Ruth on üks warske, lõbus laps. Temast saab Gildale rõõmus mänguseltsiline.“

Ta kummardas peaga.

„Talitage selles täiesti enese soowi järele. Ja siin on mul ka weel midagi Teile jaoks. Üks raske kiri St. Mariast. Madressi on ema Anna kirjutanud. Aga kindlasti on siin sees jälle küllakutsed kõigilt kahelümneühelsalt astusdaamilt.“

Sellega ulatas ta temale suure paksu ümbriku.

Griseldis kaalus seda naerdes kätte wahel.

„Jah — see paistab mulle ka nii. Nad on praktilised, need armsad astusdaamikised, nad hoitawad sel wiisil portot kokku.“

„Kas peate kõigi nende kirjade wastama?“ küsis ta naeratades.

„Ei, ma teatan kõik, mis mul teatada on, ema Annale ehk tädi Agnesele, need loewad siis mu kirjad ette — aga alla kaheteiskümne lehekülje ei tohi ma kirjutada.“

„Oh häda, niipalju üleelamist teil ju Treuenfelsis pole.“

„Mul ei puudu kunagi ainet, herra krahw,“ wastas ta.

Sõnusõõril andis krahw Harro komtesse Beatele ja Griseldisele edasi Dalheimist päralt jõudnud kihluspeo kutsed.

"Sa võtad muidugi vastu, Beate, et jälle lord inimeste hulka võiksid minna," ütles ta.

Romtefs vaatas talle otja.

"Läidab sa lutset, Harro?" küsis ta.

"E, Beate — mina mitte."

"Siis muidugi ei võta ka mina seda vastu."

Krahw tegi imel ku näo.

"See pole aga mulle sugugi meeldim mõtelda, et ka sina kõigist läbitaimistest loobuda tahad minu pärast."

Romtefsi filmad põlesid tema omadesse waadates. Sügaw piin asus nendes.

"Mis on mulle üks läbitaimine, kui sina seda ei jaga, Harro. Ma ei falli inimest ja ei waja neid."

"Ja ometi oleks lahutus sinule väga hea."

Romtefs raputas kangekaelselt pead.

"Ei, ei — jätta mind ainult. Ma ei tunne tarwidust seltskonna järele."

Krahw pööras nüüd Griseldise poole.

"Aga teie külastate pidu, preili von Rönach?" küsis ta.

Romtefs Beate vihastas, et ka Griseldist oli palutud ja waatas talle tumedalt otja. Griseldis aga ei märganud seda. Ta pani lutse oma taldrisu kõrwale.

"Ei, herra krahw. Ma ütlesin selle juba Dalheimis ära."

Krahwi filmadesse tõusis süra Mis teda Beate poolt wastikult liigutas, see rõõmustas teda Griseldiselt. Aga sellegipärast püüdis ta temale peale sundida. See raputas aga oma armsa, päikeselise naeratusega pead.

"Mis teen ma kõigi nende wõõraste inimeste seas, herra krahw? Ma olen oma sõpru juba näinud ja saan neid näbala lõpul veel lord näha. Sellest on mulle küllalt. Pidumõlus pole kellelgi minu jaoks aega ja ma tunnen ennast seal päris üksi ning ei tunne sellest üldse mingit mõnu. Kui Tilly von Sarnow lord paruniproua Dalheim on ja alaltiselt Dalheimis elab, siis palun ma mõniford luba teda külastada, kui tal teisi külalisi pole. Siis võtan ma Gilda kaasa, et ta ilma järelewaatuseta ei jääks. Ja selle üle rõõmustan ma, sest Tilly on hurmawalt rõõmus olewus ja ma tean, ta on mulle väga hea"

"Ja kas ei pane ta seda teist mitte pahaks, et ta kih'uspeost eemale tahate jääda?"

"D ei — ta teab, et see halvasti pole mõeldud ja austab mu põhjust."

Romtefs waatas Griseldisele vihaseks otja nagu tahaks ta seltsa: "Milline suurustamine."

Griseldis aga ei märganud seda.

Krahw Harro ei püüdnud talle sellest enam rohlem rääkida. —

Järgmise laupäewa õhtupoole sõitis Griseldis Gildaga Dalheimi. Romtefsifest heletati ja kaistutati igast küljest. Kõige enam oli temoga tegemist Ruthil, kellega ta ruttu sõbraks sai

Rõjusõidul lobises ta väga heal meelel oma uuest sõbrannast Ruthist.

Täna ei oodanud krahw Harro Griseldise tagasiõitu Treuenfelsis. Täna ol. Gilda temaga kaasas ja see andis põhjuse sõiduriistale vastu ratsutamiseks. Niisiteel Treuenfelsi ja Dalheimi wahel ootas ta omal hobusel, kuni wanter nähtawale tuli.

Ta ratsutas sellele vastu ja Gildat termitades kohas ta pilt järama lüües Griseldise filmi.

"Ma igatsetin lõpmata su järele," ütlesid talle need filmad. Ja ta tundis, kui kallid ta krahwile oli ja kui väga ta teda armastas. Ta filmad muutusid niiskeks liigutustest.

Nad ei saanud kumbki rääkida, aga selle eest lobises Gilda elawalt. Ta pidi ometi oma pärastlõunastest üleelamistest isale jutustama.

Nüüd tulid jälle väga walf'ed päewad. Tornis olid treptasmed parandatud ja toad puhasstatud. Need rõõmustasid Griseldist omas uues hiilguses päris lihtsalt, ilma kõrwalmõteteta, pealegi, et teda lõi, mis torn'ga ühenoujes iseäranis huvitas.

Romtefs Beate oli iga nurgakese puhtaks lastnud teha; aga Griseldis nägi seal juures palju kummalist. Romtefs läks küll ise ühes torni, aga ta jõudis sinna alles siis, kui kõik aknad olid awatud ja inimesed juba kõik lööl. Siis oli ta koguni ise siin ja seal käed külge pannud ja oma käega mööb'id ühelt kohalt teise liikunud. Ta pilt oli seal juures wäsimatult, nagu otswalt siia ja sinna rännanud. Tema närwilikkus näitas ennast sel päewal iseäranis wälja. Teenijad ei saanud talle midagi hästi teha. Ja selle juures hirmus ta iga asja juures ning waatas kartlikult ja rahutult ringi. Ja kui Griseldis Gilda magamisajal torni oli läinud ja tuppa waatas, kus Beate toimetas, siis sai see waewalt enese üle walitseda. "Palun, jätke torn, kuni kõik puhas on, meie ei waja siin nüüd kedagi," ütles ta järult.

Griseldis läks ära. Ta oli lohkunud romtefsi segases'e, lahutusse nä'ku waadanud. Nende tubade puhastamine näis temale piinaks olewat. Aga ometi pani ta sellele oma harjumuse vastu ise käed külge.

Ja kui töd tehtud, kui iga tuba puhas, tuli romtefs esimesena tornist ära. Natukesel aega seisis ta all awatud ukse kõrwal ja toetas ennast müüri nojale nagu raske haige. Ja üle ta teha jooksis wärin wärina järele ning ta

otsefine oli kaelud külma higipärlitega, mida ta märisevate kätega rätti hoides, kuivatas.

Nõnda nägi teda Grifeldis seisvat. Ta seisis ühe pöõsa taha peidetult, torni ukse wastas. Ja Grifeldise nägu muutus ärritusest kahwatuks.

Vana juures oli komtesz torni võtme krahw Harro'e wälja annud.

„Nüüd on kõik korras, Harro,“ ütles ta. Grifeldisel oli tunne, nagu oleks ta süda nüüd wähe kergem, nagu ei näeks ta nüüd enam nii wastu tahtmist, et Grifeldisele torniwõti üle anti.

See mõtles asja üle oma moodi.

Krahw Harro andis võtme Grifeldisele

„Nii, preili von Ronach, nüüd võite teie talistamata tornirõdu ja tube küllastada, nii sagedasti, kui soovite. Seadige ennast seal ü emel hästi mugawalt fikse. Wast me joome kõik koos mõnikord seal ülemel teed. Mis sa selle kohta arwad, Beate?“

Komtesz Beate fiksus ära oma põrnitsewa pilgu võtmelt, mille Grifeldis parajasti oma kätte mõttis.

„See on liig tülitas, Harro. Peab enne kõik nõud üles lastma tassida. Ja siis — ritteb on ju kõik juba aprad ja närused, kuigi Hommitumaa mustriid ikka veel särawad wälja näewad. Noid tube ei tohi palju tarwitada.“

„Noh siis pean sellest mõttest loobuma — ta oli ju ainult mõõduw tuju. Tähendab, olete praegusel korral üffimalitseja ümarguses tornis, preili von Ronach. Loodetawasti ei õpi teie seal õudsuft.“

Grifeldis waatas komteszi poole. See nägi wälja nagu oleks ta tšna õudsuft õppinud.

„Ma ei usu, et seda õpiksin, herra krahw.“

Sellest ajast peale oli Grifeldisel torniwõti ainuüksi tema tarwitada. Ja ta saatis iga päew selle aja mil Silba lõunaund magas, tornis mööda.

Ta ei rääkinud sellest. Keegi loosis ei teadnud millal ta sinna läks. Aga krahw Harro nägi mõned korrad kuldheledat naispead üle rõduwõre nähtawale tulewat. Siis pidi ta ennast tagasi hoidma, et mitte tema'e jälgida. Ta armastus Grifeldise wastu muutus iga päewaga soojemaks ja sügawamaks ning ta kannatas lõpmata teadmise all, et ta teda mitte omaks ei wõinud nimetada. Sagedasti ei arwanud ta seda tagasihoidmist enam wälja wõiwat kannatada, iseäranis sest ajast, kui ta arwas teadwat, et ta armastusele wastu tuldaske. Ja ometi arwas ta ennast mitte õigustatud olewat seda õtsustawat küsimust talle esitada. Polnud tal ju pattuda määrimata nime.

Aga palawalt igatses ta tema järele ja kannatas teadmise all, et oli loгу eluõnneft wälja tõugatud.

Grifeldis oli kannatanud mitte wähem, kui tema, pealegi olnud ta kõige kõrgem armastus, mitte soojades soovides enese õnne järele. Ta tahtis krahwi näha õnnelikuna, tahtis weeretada koormat ta hingelt. See oli ta soov ja mõte wara-hommikuft hilja-õhtuni. Ja see soov ajas teda wäsimatult taga, wäljaõtsida saladust, mis lasus krahwinna Alice'i surmal. Ja oma armastuseft kindustatud terawmeelega oli ta siiani leitud jälgi innufalt jä'ginud.

Sest saadil kui torniwõti tema käes oli, püüdis ta iga päew sala mehansimi leida mõlematel delfiinraamidel. Ta mõttes oli kindlaks saanud, et peegel ja tikandustega seinawaip sala uksti õõnsatesse ruumidesse seinakapiteste all kujundasid ja et sel wiisil kindlaks mõis teha ühendust tornitubade ning tema ja krahwinna magadistoa wahel. Ta oleks seda wanduda wõinud, et seda teed määda surmawalt mõjuw lihwit weinisse oli pääsenud, mida krahwinna oli joonud. Ja kes lihwit weinisse oli tilgutanud, sai tal ta ikka enam ja enam teatawaks. Ta mõis waewalt weel kahelda.

Ja see tunnetus wapustas teda kui palawit. Rohustus oli ta hinges, mõnikord oli tal kartlik tunne, nagu ei tohiks ta sisse murtud teel enam edasi minna, nagu ahwardaks teda õnnetus. Aga õslew soov krahw Harro süütuft tõeks teha, ajas teda sellegipärast edasi.

Senini polnud tal weel korda läinud, ühte pistkestest, lugematu delfiinidest raamist wälja suruda, nagu pildil tema toas. Igapäew püüdis ta, kordamööda ülemelt ja alt õiget delfiini leida. Oli raske delfiinkehafestest segapuru jälgida, nõnda et ükski ta sõrmedele puudutamata ei jädks. Iga päew alustas ta oma mängu uuesti.

Ja et ta sihile ei jõudnud, waatles ta ühel oma toa seinakappi päris täpselt. Ta oli enese lukuстанud ja kobas hoolikalt loгу kapi seesmise seinä läbi, sest ta oli weendunud, et siin ülemel tema toas just samuti nagu all krahwinna toaski ühendus torniga olemas on. Kuigi mitte ühendus, mis lubas tornis kätä, aga ühendus, mille läbi midagi sinna ja siia mõis ulatada. Wast oli torni ehitaja selle ühenduse lastnud teha, et enesele toitu wõi teisi asju loşsift üle lasta anda. Ehj — wast oli tal armulade abitaas, kes õõnsasse ruumi peitubes, oma abitaasat tahtis luurata? Krahwinna Alice'i magadistuba oli põlwest põlwe loşsivroua magadistuba olnud.

Nõnda otsis siis Grifeldis täpselt oma selinatapi sissewuse läbi. Oma ehteasjad oli ta

juba ammu seinakapist jälle välja võtnud ja ei hoidnud neid enam seal alal, sest ta arvas et see on igaks juhtumiseks parem, kui keegi aimata ei mõi, et ta seinakapi üles oli leidnud. Ja üks isik loosis mõis wast mõttele tulla, tema ärao'eful seinakapi kontrolleerida — ainus isik, kes nähtavasti seinakappide saladust peale tema teadis.

Grifeldisel oli elektri taskulamp, mida ta isa oli tarvitanud ja mida ta omal mälestuseks ho dis. Selle taskulambi tõi ta ühel päeval välja ja walgustas seinakappi. Ja ta otsustas nüüdsest peale taskulampi ikka enesega kaasas kanda. Sest kui tal ühel päeval õnnes tab ü es leida õnnsaid ruume, siis peab tal walgustus kaasas olema, et nendes ümber mõib waadata.

Nüüd walgustas ta sellega igat plekkest seinakapis. Ja seal leidis ta päris taga terawas nurgas ühe pisikese puupulgakese, mis wähe paiskis. Ta pidas seda algul ofsauguks ja pidi ta tähelepanemata jätma. Seal mõttis ta sellest ometi finni. Siis wajutas sellele kõwasti. Pulkakene ei annud järele. Wiimaks katjus ta seda kõrwale tõmmata. Ja seal, kui ta seal weel enam terawasse nurka surus, wajuks äkki seinakapi põhi nagu luul alla ja aset as enese otse wastu müüri. Grifeldis oli taja siljatanud. Kõhknult kuulas ta enese toas ringi. Tema toa kõrwal elas ju komtes Beate. See ei tohtinud midagi kuulda. Daneks oli aga weel elutuba wahel.

Grifeldis õhtas sügawalt. Ja nüüd walgustas ta oma taskulambiga alla õnnsasse ruumi. See oli wäga sügaw. Kui keegi selles õnnsas ruumis seisib, mõis ta waewalt wäljasirutatud käega seinakapi põhjani ulatada.

Uga seda ei waadelnud Grifeldis esmalt mitte. Ta tegi enne weel ühe hoopis suurema leidise. Tornipool küjes õnnsasruumis märkas ta ühe ukse piirjooni. See paiskis launis paks olewat ja ühtki luffu polnud temal näha. Uga nähtavasti oli see üks umbes jama suuruses nagu delfiinraamgi.

Grifeldis hingas sügawalt ja raskelt. Ta aimdus polnud teda petnud. Uga siit seest ei saanud seda uft awada, seda mõis ainult tornitoast. Ja nüüd tahtis ta juba delfiine leida, mis ussed awaksid, sest kindlasti oli all samasugune ehitus nagu siin ülewelgi.

See leidus andis kahhusele nut toitu. Nüüd katjus ta seinakapi põhja uuesti julgeda. See ei tahtnud esmalt korda minna, kuna ühtki käspuud polnud, millest teda üles tõmmata. All mõis teda küll ruttu jälle luffu majutada, mis teda finni hoidis. Uga wiimaks õnnesias katse kui ta kääri ot sa puuzse

torkas ja sellega pöranda üles tõmbas nii et see jälle luffu luffus.

Wäga ärritatult otis ta nüüd oma aseme üles. Ja see oli talle ometi rahustaw tunne, mis muidu ta wahwale südamele tundmata oli.

Raua ei saanud ta magama jääda. Ta mõteted tõstasid wälmata armastatud mehe wabastamise kallal.

Järgmisel hommikul tõusis ta juba enne kella wiit üles. See mõte ei annud talle enam rahu. Ta tahtis otsekohe torni minna ja oma uurimistööd suurema rahuga jätkata. Kuit ta nüüd kohe üles läks, oli kuni kella kahelkani kolm tundi tal lasutada. Nii palju po'nud tal päewa jooksul kunagi aega. Kleidi taskusse peitis ta oma taskulambi ja õmbluskastikesse, milles olid käärid, nuga ja nõelad. Ta arwas omil uurimistel midagi nendest tarwitada mõiwat.

Taja, et komtes Beate ei kuuleks, lahkus ta oma toast ja läks ruttu trepist alla, loosis oli kõi weel wainne. Minult mana Heinrich oli juba ülewel ja awas koja ukse. Ta rullis waiwu kottu, et neid wälja floppida.

Grifeldis terwitas teda sõbralikult. Heinrich waatas talle imestanult ot sa.

„Juba nii warakul ülewel, armuline preili?“
Ta jaatas.

„Mul pea walutab, tahan wabasse õhku, Heinrich“.

„Õht on selge ja wärste. See mõjub hästi.“

Grifeldis jaatas ja läks wälja. Mõne minuti pärast oli ta ümmarguse torni jõudnud. Ta pööras ukse luffust lahti ja tõmbas siis enese järel finni linke.

Ja nüüd ruttas ta trepist üles tornituppa esimesele korrale. Ruttu alustas ta tööd. Bee-nikese wäljaõmblusnõelaga wedas ta seinakapi delfiinraami wahet mödda edasi. Nõela teraw ots läks waewalt nähtavasse prakk. Raam oli kõwasti külge kruwitud. Waewalt meetri kõrgusel pörandast jäi nõel, millega ta aegamööda edasi ajas, peatama. Siin oli takistus. Ja Grifeldis mõtles eneses, et siin mõib küll salaulse luff seinas takistuseks olla. Tähen d a b : pidi mehhanismi, mille kaudu uft tuli awada, umbes sellelt kõrguselt ot sima. Ta kobas nüüd hoolikalt kõi delfiinid läbi, mis sel kõrgusel seisid. Ja täna pidi ta hoolsust wiimaks tagajärjega kroonitama. Täiesti lastis end üks wäike delfiin raamist wälja seinasse suruda. Kõstis nagisew hää ja saladus: il üks awanes poolent.

(Järgneb).

Sigarette.

Prantsuse kirjanik Jules Claretie.

See oli wiimase karlistide sõja päivil, jah, herra. Kogu see baskide maa, Guipuzcoa ümbrus, kõik lõhnas werest ja püssirohust... ja nimelt palju, palju kuid. Kindlasti olete tähele pannud purustatud ja mustendawaid müüre. Jah? Hüwa küll! Need olid kunagi renditalud, majad, elawad ja õnnelikud kodukohad; nüüd on nad rusuhunnikud, peaaegu surnuaiad. Seda tähendab sõda!

Teie oleks nägema pidanud, kuidas wõideldi! Üheloop olid karlistid, teisel pool Madridi walitsuse soldatid. Kui palju on neid teesid mööda wiidud surnuid, haawatuid, waeseid lapsi, kes — surm silma ees, endalt küsisid, miks... milleks? Ah, kodusõda on midagi hirmsat! Ja kes teab, ehk puhkeb ta homme uuesti? Inimesed on ju pimestatud!

Teie leiata selle wist kaunis arusaadawa olewat, et, kui meile ühel ilusal hommikul üteldi, kuningas olla siin — nüüd don Karlos tuleb, wana pärm uuesti käärima hakkab ja meie Baski talupojad trooninõudja juure woolawad ning talle sõjawäe loowad. Seda ei tee nad ainult selleks, et ilusat mundrit kanda, müts ühe kõrwa peal, et muusikahelidel läbi külade rännata ja kokku löödud püsside kõrwal tüdrukutega tant-sida, waid ka selleks, et kuulda kuulide wihisemist, sest meie Baski talupojad on wahwad, nad elawad kasinalt ja oskawad surra. Lõikus muidugi, õnapuud, mis on waeste elatusaluseks, jäetakse saatuse hoole! Wõideldi terve päew, ja nii on wõideldud kolm pikka aastat. Tol ajal olid need praegu põhjatud teed täis ühe ja sellesama isamaa mehi, kes üksteist wastastikku häwitasid.

Bilbao piiramise lugu on Teile wist tuntud; karlistid olid linna igast küljest walwe alla wõtnud.

Katsuti linnast pääseda, aga San Sebastiani ja Bilbao wahelised mägestikuteed olid karlistide käes; need löid iga tormijooksu tagasi ja kihutasid kõik pealetungiwad salgad minema. Karlistide juht, kes seal kommandeeris,

oli Zucarraga. Ta oli kangelane, herra, endine sõjawäehwitser, kes Madridi walitsusele oma mööga tagasi oli saatnud, sõnadega: „Andke ta kellelegi teisele, kes teda minu wastu wõiks kanda; mööga, mida ma nüüd wibutan, olen ma saanud oma kuningalt.“ Ta oli alles kolmkümmend aastat wana, ilus, kõrge, uhke mees. Ta mägestikuseisukohast oli teda wõimatu wälja kangutada, olgugi et tema wastu saadeti parimad wäeosad ja igapäew wärsked wäed kallaletungi korraldasid. Santidena, peksetuna nägime igapäew sõdureid lahingutest tulewat, oma ohwitsere kandsid nad weristel raamidil; ja pead raputades sõnused nad: „Waadake, nii tapetakse hispaanlasi Hispaania pärast!...“

Zucarraga kuulsus kaswas rahwus-sõjawäe iga kaotusega. Igal pool kuuldi rääkiwat: Thomas Zumalacarregui on jälle üles tõusnud! See oli, nagu teate, endise karlistide sõja paldiniks wanal ajal. Isegi nimi tuletas uues wäejuhis wana meele.

Kindral Hernani's — selles wäikeses linnas, kus, nagu hiljuti lehtedest lugeda oli, Teie kirjanik Wictor Hugo oma lapsepõlwe on weetnud ja mille nimi tal arwatawasti weel hästi meeles on — kindral, kes oma waeseid soldatid Zucarraga poolt kaitstud mägestikuteede kallale pidi saatma, oli maruwihane. Iga hinna eest oli ta tahtnud positsiooni wallutada, mehi ümarikkude mütsidega häwitada ja teed Bilbao'sse wabastada, kuid asjata! Iga pealetung lõppes kaotusega, iga tormijooks päänikataolise pagemisega, ja wäsinud sõjawäed tulid alati tüpinult ja pettunult koju, maha jättes palju surnuid.

Kui ühel õhtul turuplatsil üleweel kindral Garrido — kelle halli pead müts warjas, mille kord Marokko kuulid aukliseks olid teinud, oma soldatid aegamisi, tuimalt ja wäsinult tagasi tulewat nägi, kuna kaugel mägedes Zucarraga suurtükid ikka weel mürisesid ja meie orust suitsu piki punetawaid mägesid üles nägime weniwat, siis surus ta oma

käed rusikasse ja hüüdis wihast põle-wail silmil: „Oh, see Zucarraga! See wilets Zucarraga! Oma elu annaksin ma tema eest ja terve waranduse sellele, kes ta tapab!“

Ta kirus ja wandus wiha pärast ning pidi nultes pealt nägema, kuidas ta rügeme... did mägestikuteel kui lumi kahanesid... näis ometi, nagu oleks kõik need mehed, kes teel lamasid, ta oma lapsed, keda ta oli kaotanud ja keda ikka weel edasi tapeti... Ja kes tegi seda? Zucarraga, Zucarraga baskid, karlistid!

Wana Garrido polnud weel lõpetanud, kui keset sõjawäest täidetud platsi, millele oli laskunud juba hämarus, ilmus suur ilus poiss; ta seadis enese wastu kindrali üles, kinnitas oma kindla pilgu ta peale ja ütles: „Kas annaksite mulle, mida ma nõuan, kui ma Zucarraga tapen?“

„Kes sa oled?“ küsis Garrido.

„Selle maa poeg, Juan Araquil, inimene, kes ei tunne hirmu surma eest, kes aga on wandunud rikkaks saada.“

Kindral mõõtis poissi ülewelt alla.

„Kui sa oled Guipuzcoa'st, miks pole sa siis liitunud don Karlos'e sõjawäega?“

„Kuna mulle kõik maailmas on ükskõikne, peale ühe tüdruku, keda ma armastan.“

„Sinu mõrsja?“

„Ei, kahjuks mitte minu mõrsja, waid ühe mõisniku tütar, kes minu jaoks on liig rikas. Mina aga olen waene ja tahan raha teenida, et teda kosida.“

Seda Araquil'i tunti ümbruses väga hästi, ja meie kõik teadsime tema lugu, ta armastust rikka Chegaray tütre wastu. See Chegaray aga oli tubli põllumees Guipuzcoa'st, kellele kuulus neli wõi wiis talu siin ümbruskonnas ja peale selle väljad, kus õunapuud peaaegu murdusid õunte koorma all; neist walmistati suurepärast õunaweini... ma pole küll Teie Prantsuse cidre'i't, mida niiwäga kiidetakse, maitsnud, aga kindlasti pole ta nii hea, kui meie oma siin Guipuzcoa's, seda ütleb igaüks.

Isa Chegaray elas Hernani ja fort Santa Barbara wahel, mida Teie teel San Sebastianist siia nägite. Oma tütre Pepa peale oli wanamees uhke, nagu mõni Andalusia naine oma kalliskiwide peale. Kui ta oma tütrega kirik

wõi tantsule ilmus, siis hiilgas ta. Neil tantsulõbuststel tuleb nimelt tihtikihlusi ette, ilma et sellest wanemad warem midagi teawad; kiiresti kaotatakse süda naeru ja tantsu juures ning sõlmitakse sidemed eluks.

Tookord elas Loyola's, üsna seal lähedal, ilus ja suur poiss, kes tiirles kõigi ilusate tüdrukute ümber ja kel olid kõik omadused, mis tüdrukute pead segi ajawad, ning ei ühtegi säärast, mis wanematele meeldiwad. See oli seesama Araquil, kes oma auahnetest kawatsustest kõneles kindral Garrido'le. Lõbus oli ta ja alati walmis mõnda wingerpussi mängima. Pallimängus oli ta meister, seejuures wäle, tugew, riuhi-muline ja hulljulge; improwiseeritud wõitlustes tappis ta härjad nagu mõni elukutseline härjawõitleja ja oli alati walmis, oma elu esimesel wõimalusel kaalule panema ja oma pead turule wiima. Uhkelt, nagu mõni kuningas, jalutas ta ringi; ta wälimus oii aadliku oma, ta oli alati hästi raseeritud; tal oli herkuleslik keha, aga ta käsi oli kitsas nagu mõnel naisel. Seejuures polnud tal pennigi raha, ta elas peost suhu, täna oma wõidust pallimängul, homme kihlweost härjawõitlustel.

Kui ühel päewal terve kari torero'sid ühte musta ja wihast härja tappa ei suutnud, kuigi see juba punase wahuga oli kaetud ja werd suust välja ajas, alustab Araquil äkki pilkawat willistamist, nii et rahwas tsirkuses, pealtwaatajad ja torero'd talle hüüdma peawad: „Noh, tule alla areenasse, areenasse!“ Juan ei kõhkle... ta kargab püsti, hüppab alla, läheb toreadoori juure, kes küll imestanud, kuid ka rõõmus on, et suur narr peagi weristatult maas lamab, wõtab mõõga, astub härja ette, waatab talle kindlalt silma, naerab ta ninasõõrmete ees ja torkab mõõga õigesse kohta nii, nagu seda oleks wõinud teha ainult mõni Tato wõi Lagartija. Ja wägew härg wajub kokku, kuna Juan Araquil naerdes torero'de poole pöörab ja sõnub: „Näete — see polnudki raske!..“

Aga sellega polnud asi lõppenud. Torero'd olid wihased, kui nad kuulsid massi bravoohüüdeid Araquil'ile ja wilet, mis oli määratud neile enestele; nad seadsid end Araquil'i ümber üles, nõudsid aru ta julguse üle ja kawatse-

sid isegi ehk kurja ta wastu. Ja mida tegi Araquil? Ta waatas weidi ümberingi, wõttis hoogu ja hüppas üle esimese torero; siis ronis ta aegamisi oma kohale tagasi. Öhtul oli tal tsirkuse taga ühe torero'ga noawõitus, mis sellega lõppes, et torero talle oma pussi rinda torkas. Neliteist päewa pidi Araquil woodis lamama, aga siis oli kõik möödunud; ta oli jälle terve ja walmis, härga tapma ja ühes sellega mõnda torero't.

Kui meie torero'd haawata saawad, seda peate Teie teadma, siis ei tähenda see midagi; nende nahk kaswab kinni, haawad kaowad. Sarwepistetest aukline, nii kantakse ta peaaegu surnuna wõitluswäljalt, ristimärk tehakse nende kohal: „Maga rahu“ ja — ühe kuu pärast on nad jälle oma kohal, mõök wõi lipuke käes. Seda liiki mees oli ka Juan Araquil. noahoobid ei tähendanud talle midagi, sest ta oli terasest poiss, ehtsaim basklane.

Liati, tal oli terve rida haawarohetusid, sest ta oli mitmekesise tegewuse kõrwal jutlunud külakirurgidega ja inimestega, kes walmistawad mägestikutaimedest igasugu segusid ja salwisid kõigi wõimalikkude haiguste wastu. Nii oli ta omale pruulinud essentsi Jumal teab millistest taimedest, mida ta kandis ühes sõrmes, kuna, nagu ta ütles, mees alati oma elu üle isand pidida olema ja mitte alati noaga warustatud pole, et oma elu tarbekorral lõpetada. Nuga kistakse wahel käest; sõrmust mitte iialgi — liigutus näppudega wastu huuli, ja ollakse waba! — Niisugune poiss oli see Araquil!

Ühel päewal kohtas see ilus, kahekümnewieaastane poiss, keda üldiselt armastati, kes aga ise wastu ei armastanud, lihawõtte-esmaspäewal Loyolas ühel tantsupidul kedagi noort neidu, kelle ta nagu teisedki tantsima kutsus. See ol Pepa Chegaray.

Walsiwiis narrib tihti noorte inimeste pea ja gitarrimängija on minu arwates armastuse suurim meister. Ei Juan ega Pepa ei unustanud kunagi seda oma esimest kohtamist, seda tantsu lahtise taewa all, lõbusat naeru, muusikahelid ja laulu, mis oli wahutawam kui punawein.

Pärast seda lihawõtte-esmaspäewa läks harilikult lõbusatujuline Araquil

nukrameelseks; ta rääkis wähe ja hoidus inimestest eemale; aga ka wana Tiburio Chegaray ei naernud enam. Oli nimelt mängus armastuse kurat.

Niisugune sügaw, piiramatu, walgutaoline armastus on olemas! Neiu unistas poisist, ja Juan'il polnud teist mõtet kui ainult Pepa; poiss oli kurb kui aed ilma lilleta, ja armastus tegi ta tusaseks. Miks? Kuna tal raha polnud ja Pepa rikas oli, ja eriti, et isa Tiburio oma tütrele oli ütelnud, ta ei andwat oma tüdarta iialgi mehele, kelle ainamaks waranduseks on mängupall.

„Aga,“ lausus Araquil ühel päewal isa Chegaray'le, „Pepa armastab mind ta on mulle seda ise ütelnud.“

„Ka mulle on ta seda ütelnud,“ wastas isa.

„Jumaldan teda, armastan teda hulumeeselt; kui Teie teda mulle ei anna, siis wõtan ma oma elu. Mida pean tegema, et teda saada?“

„Seda, mida minagi olen teinud,“ lõpetas põllumees; „tööd tegema ja abielusse küllalt wara kaasa tooma, et lapsi toita. Ma pole terve oma eluaeg tööd teinud ja raha kogunud, et lõpuks oma tüdarta kellegi kätte usaldada, keda igal tantsupeol näha wõib. Kui sa tulled ja mulle ütled, et sul on wäike warandus kogutud ja et wõid oma osa soola ja leiba abielusse kaasa tuua, siis pead sa Pepa saama, sest Pepa armastab sind.“

„Ja kui palju pean ma kaasa tooma?“ küsis Juan.

„Kakstuhat taalrit!“ See on kümmetuhat franki Teie rahas.

„Kakstuhat taalrit!“ ütles Araquil surnukahwatult „Kust pean ma selle raha wõtma?“

„Mina olen ta maa seest wõtnud,“ wastas põllumees. „Otsi sina kah!“

Tiburio polnud mees, kes kord öeldud sõna tagasi oleks wõtnud. Araquil'ile ei jäänud seega muud üle, kui kas oma elu wõtta, nagu ta seda wanamehele oli ähwardanud, wõi aga tööd teha, et seda summat kokku saada. Pepa ei tahtnud kui hea tütar kunagi oma isale sõnakuulmatu olla, kuid kuna ta ilusasse poissi tõeliselt oli armunud, siis lubas ta seni oodata, kuni nõutud kaasawara käes on. Oma salajastel kokkusaamistel ja westlemistel ei warjanud ta Araquil'i ees, et ta tema

wastu nii tugewat armastust tunneb, et see isegi wõimas on, neid kas wõi surmas ühendama. Jah, ta oli talle koguni oma õndsas ema palweraamatu peal wandunud, et ta iialgi ei taha olla mõne teise päralt. Niisugune wanne, antud olewuse poolt, kes oli ilus kui täht taewas, wõis kahtlemata julgele mehele surmapõlgust anda, ja Juan ütleski endamisi: „Hüwa, ma ei tea küll, kust ma need kakstuhat taalrit saan, aga küllap ma nad ikkagi teenin!“

Ta mõistus sepißes igasugu plaane, ta waewles ja otsis! . . . Ühel päewal oleks ta oma pea San Sebastianis wastu müüri puruks jooksnud, sest ta oli pallimängus ühele Tolosa mehele ühe punkti wõrra kaotanud. Wõimalused olid kaunis suured, ja wõit oleks töotanud hea alguse soowitud waranduseks. Seal löödi aga Araquil'i ühe ainsa punkti wõrra ja ühes temaga kõiki Hernani kaas mängijaid. Ta kitkus oma juukseid, ta peksis end wastu otsaesist, ta oli pööraselt wihane . . .

Siiski pidi ta need kakstuhat taalrit wõitma; ja ikka weel kostsid talle Pepa sõnad kõrwu: „Kas olen sinu päralt wõi ei kellegi oma, Araquil. Aga oma isa sõna tahan ma kuulda, seni kui ta elab, ja alati ta tahtmist austada, kui ta kord surnud on.“

Isegi suure reisi peale oli Juan mõtelnud, liiati, et talle räägiti, et kusagil La Plata kaugel maal baskid tihti oma õnne olla leidnud. Ja tõepoolest, herra, näib, nagu wõiksid meie ümbruskonna pallimängijad Buenos-Aires'is raha kamaaluga kokku ajada. Ilus maja, näiteks, mida Teie oma tagasiminekul San Sebastiani paremal pool teed näha wõite, kuulub kellegi Hernani elanikule, kes Uue ilma lõunaosas omale oma õnne tagus. Poleks mõte, et ta Pepa peab maha jätma, et ta teda enam kaugegtki missal ega härjawõitlusel näha ei saa, Araquil'i pea segaseks teinud, ta oleks kindlasti läinud. Hobupoisina wõi kullapesijana oleks ta siis oma õnne otsinud, kuna ju wanamees talle oli ütelnud: „Otsi!“ See oleks talle parem olnud kui siia jääk.

Wahepeal paiskas wiimane sõda oma tulelondi jällegi siia maanurka, ja ülal kirjeldatud juhtumised sünniwad Bilbao all. Et nüüd nende juure tagasi pöörduda: peaaegu ahastaw kindral Garrido näeb,

kuidas suur, tugew poiss enese ta ees üles seab, ja kuulab ta jutu ära; ja kuna wana sõdur, kes Marokkos on wõidelnud ja nüüd karlistide poolt lüüa saab, oma otsaesist kibrutab, jatkab Juan Araquil: „Kui Zucarraga elu tõesti terve waranduse wäärt on, siis wõidan ma ta.“

„Enam kui waranduse maksab Zucarraga elu,“ wastas Garrido, „ta elu tähendab tuhandete minu laste elu. Zucarraga on kehastunud wastupanu, Bilbao wõti, alaline tapmine, ühe sõnaga kõik. Käskusid ei saa ma sulle jagada, sest sa pole soldat, aga kui sa oma lubaduse täidad, siis tuleta mulle seda meele, mis ma sulle olen ütelnud!“

„Hüwa,“ ütles Juan. „Peatsest jälle nägemist, herra kindral.“

Wana Garrido kehitas õlgu ja mõtles, kas see mees ehk mõni salakuulaja ei ole.

Araquil'il enesel oli waid üks mõte: Zucarraga elu oli terve waranduse wäärt! Ja ainult sellepärast, et ta tähendas tema jaoks Pepa kätt, igatses ta seda warandust, muidu ei huwitatud see asi teda sugugi. Ta kadus Hernani'st, ja mitu päewa põlnud temast midagi kuulda, nü et kindral juba arwas, et tal tegu on olnud mõne narriga. Seepärast korraldas ta ettewalmistusi öösiseks kallaletungiks Zucarragale.

Wahepeal hiilis Araquil ümber karlistide kindlustuste. Nuga taskus, millega ta tarbekorral wisata oskas — nagu mõne kuuliga — ja kaugegt oma sihi tabas, rändas ta ringi, weetis ööd wäljas ja waritses silmapilku, kus ta Zucarraga'le wõiks läheneda ja wana Garrido't karlistide juhust wabastada. Mis oli tal selle mässujuhi eluga tegemist? Sõda suurtükkide wõi noaga jääb ikkagi sõjaks; alati on õigus tappa, kui pannakse seejuures oma enese elu kaalule. Nii endamisi mõtteid mölgutades, ootas ta soodsat juhust.

Kui ta öösel sellele poollagunenud majale lähenes, kus Zucarraga puhkas, wihises tal wahiposti kuul õige pea lähedalt mööda. Juan ei pannud seda tähelegi, kuid kahjatses, et teda on märgatud. Ilma selleta oleks ta üle müüri olnud! Nüüd tuli uuesti algusest peale hakata. (Järgneb.)

Mängumees.

Rootsi kirjanik Selma Lagerlöf.

Mängumees rändab ühel laupäeval hilja öösel, wiul kaenla all, oma teed. Ta on väga heas tujus, sest ta tuleb peolt, kus ta oma mänguga noored ja wanad on tantsima meelitanud.

Minnes mõtleb ta parajasti selle peale, kuidas keegi paigal ei wõinud püsida, niikaua kui tema wiul laulis. Nii metsik oli tants toas olnud, et paar korda oleks arwata wõinud, nagu tantsiks id isegi lauad ja toolid kaasa.

"Usun kindlasti, et siin külas minu-sugust osawat mängumeest enne veel iialgi pole nähtud," ütles ta endamisi.

"Aga väga raske oli see mul, enne kui minust nii tubli mees sai," jätkab ta. "See polnud nali, kui ma olles laps olin ja wanemad mulle käsu andsid lambaid ja lehmi hoida, mina aga kõik unustasin ja waid istusin ning oma wiulit wiristasin. Jah, isegi õiget wiulit ei tahtnud nad mulle kodus anda. Ja mul polnud mängimiseks muud kui wana puukast, millele ma keeled peale tõmbasin.

"Päewal, mil ükski tohtisin metsas olla, läks ju kõik üsna hästi, aga ei olnud nali õhtul koju tulla, kui kari kõik laiali oli walgunud. Siis sain isalt ja emalt tuhatkorda kuulda, et ma päewawaras olla ja minust iial midagi ei saa."

Metsa ses osas, millest mängu mees läbi rändab, murrab üks wäike mägestiku jõgi omale teed. Seal on maapind kiwine ja künkline, ja jõel on väga raske edasi pääseda. Ta pöörab siia ja pöörab sinna poole, kukub wäikeste koskedena alla ja ei näi edasi jõudwat. Tee selle wastu, mida mööda mängumees rändab, katsub nii nõõrõigesti minna kui wähegi wõimalik. Ta saab ikka jälle wingerdawa mäejõeke-sega kokku ja hüppab siis igakord sellest wäikese sillakese kaudu üle. Sellepärast peab mängumees ikka jälle jõest üle minema, ja see teeb temale rõõmu. Tal on, nagu oleks ta metsas enesele seltsilise leidnud.

Ta rändab läbi walge suweöö. Päike ei ole veel tõusnud; aga see ei tähenda

palju, et ta kaugel wiibib, sest igal juhtumisel walitseb veel palju walgust. Aga nii walge kui päewal see küll veel ei ole.

Kõigel on teine wärw. Taewas on üsna walge, puud ja kõrged taimed rohus on hiilgawalt hallid. Aga kõik on sama selgesti nähtawad kui päewal, ja kui mängumees ühele neist paljudest sildadest seisma jääb ja alla jökke waatab, siis wõib ta iga willikest näha, mis weest läbi pärleandab.

"Kui ma niisugust jõge metsikus maastikus näen, siis tuleb mulle minu oma elu meele," mõtleb mängumees. "Sama kangekaelselt olen mina enesele teed teinud, mööda kõigest, mis mul takistuseks ees oli. Seal oli isa: ta seisis minu ees nagu kange kalju. Ja seal oli ema: ta katsus mind waikse hoida ja ühtlasi nagu sambakinkude wahele asendada. Aga mina hiilisin isast ja emast mööda ning tormasin wälja maailma."

"Ahaa, ja jah, mõtlen, ema istub kodus ja nutab minu pärast veel praegu; aga mis on mul sellega tegemist! Ta oleks ju wõinud aru saada, et minust pidi midagi saama, ja ta ei oleks tarwitsenud mulle wastu panna."

Kärsitult rebib ta ühelt põõsalt mõned lehed ja wiskab need jökke.

"Nõnda kiskusin ma enda kodus kõigest lahti," ütles ta nãhes, kuidas wesi lehed eemale wiib.

"Tahaksin ometi heameelega teada, kas ema on kuulnud et ma nüüd olen kõige parem mängumees Wärmlandis?" ütleb ta edasi rãnnates.

Ta sammub ruttu edasi, kuni jälle ühe silla juure jõuab. Seal jääb ta uuesti seisma ja wahib alla jökke. Silla all wahutab jõgi koses ja kohiseb hirmsasti. Kuna õõ on, siis on kuulda sealt hoopis teisi hããli kui päewal, ja mängumees imestab väga. Ta jääb seisma ja kuulatab. Ei ole kuulda metsas linnulaulu, ei okaste ega lehtede kohinat. Ei wankriratate mürinat teel ega weiste krap- ja kellaheli karjamaal. Kuulda on ainult mägestikujõgi, aga

just sellepärast on ta seda selgemini ja tasemini kuulda kui päeval. Ta kõlab, nagu peituks kõik mõeldaw ja mitte-mõeldaw jõe sügawikus. Kõige pealt kõlab see, nagu istuks keegi seal all ja jahwataks suurte kiwide wahel wilja, aga wahetewahel kuuldu, nagu löödaks rõõmsal peol peekrid kokku, ja mõnikord kuuldu pominat, nagu tuleks kogudus kirikust ja seisaks pärast jumalateenistust kirikumäel elawas ju-tuajamises.

"See siin on küll ka muusika." mõtleb mängumees, "kuigi ma ei leia. et ta just eriti suur asi on. Peaksin ju arwama, et wiis, mis ma ise hiljuti löin, enam wäärt on kuulata"

Aga mida kauemini mängumees seisab ja koske kuulab, seda enam ja enam meeldib temale kose laul.

"Usun tõesti, et sa kõik oma jõu kokku wõtad," ütleb ta kosele. "Wististi märkasid sa, et kõige parem Wärmlandis mängumees siin seisab ja sind kuulab."

Samal hetkel, kui ta seda ütleb, arwab ta sügawikust kuulwat paari metalliselget häält, nagu puudutaks keegi kandlikeeli, waadates, kas need hääles on.

"No waata, nüüd on weewaim ise siia tulnud; ma kuulen, kuidas ta kandlikeeli puudutab," ütleb mängumees ja naeratab. "Aga mina ei wõi ju kogu ööks siia seisma jääda ja seni oodata, kuni ta algab," hüüab ta kohe selle järele alla wette. "Nüüd pean ma edasi minema, aga ma töotan lähemal sillal seisma jääda ja kuulatada, kas sa juba oled hakanud mängima."

Ta rändab edasi, ja kuna jõgi oma liigeldi-loogeldi teel metsa pöörab, hakkab mees jälle oma kodumaa peale mõtlema.

"Tahaksin ometi teada, kuidas on lugu selle wäikse ojaga, mis meie talust mööda jookseb; seda tahaksin kord jälle näha. Peaksin kord ometi koju minema ja nägema, kas emal raske ja kitsas aeg on, sestsaadik kui isa suri, — kui mul aga aega oleks. Aga mul on niipalju tööd, et see wõimatu on. Muuks mul aega ei ole kui mänguks; nädalas leidub waewalt öhtu, mil waba olen."

Natukese aja pärast saab ta jõega jälle kokku, ja siis tulewad temale kohe jälle teised mõtted. Siin silla juures ei

kukku mägestikujõgi enam mürisewa kosena alla, waid jookseb seal üsna rahulikult ja tasakesi. Sügawmustana ja selgena seisab ta ööhallide metsapuude warjus ja kumab siin ja seal weel ülemiste koskede juurest kaasa-toodud walgeid wahuharju.

Kui mängumees sillale tuleb ja jõest muud häält ei kuule kui siin ja seal tasakesi sulinat siis hakkab ta uuesti naerma.

"Wõisin juba arwata, et näkk mind kohata ei taha," hüüdis ta. "Olen küll kuulnud, et ta hea mängumees pidawat olema, aga nii tubli ei wõi ju ometi ta mitte olla, kui ta wahetpidamata ojas elutseb ja ial midagi uut ei kuule. Ta teab juba, et siin mees seisab, kes asja paremini oskab kui tema, ja sellepärast ei taha ta ennast kuulda anda."

Nende sõnadega rändab ta edasi ja kaotab jõe jälle silmast.

Ta jõuab metsakohta, mis temale näib rändamiseks olewat kohutaw ja jubedusi peale ajaw. Seal on maapind paksult kiwidega kaetud ja jändrikud kuusejuured palmuwad neist läbi. Kui metsas üldse wõluwat ja nõidlikku leidub, siis peaks arwama, et see just siin warjul seisab

Kui mängumees metsikute kiwirahnude wahele jõuab, käib warin läbi, ja temale tuleb meele, et see temast lolulus oli, näkki wälja kutsuda.

Tal on, nagu ähwardaksid teda suured puujuured ja näitaksid talle rusikat.

"Hoia ennast, sina, kes sa näkist tahad suurem olla!" näikse nad ütlewat.

Mängumees tunneb, kuidas ta süda kokku tõmbub. Niisugune koorem langeb ta rinnale, et ta waewalt saab hingata, ja ta käed lähewad jääkülmaks. Ta jääb keset teed seisma ja katsub ennast julgustada.

"Koses ju mängumeest ei ole," ütleb ta. "See on ainult ebausku ja muinasjutt. Sellepärast on see üks kõik, mis ma temast rääkisin wõi ei rääkinud."

Nõnda rääkides waatab ta metsas ringi, nagu tahaks ta tõendust leida, et asi nii on, kuidas ta ütles. Oleks olnud päew, iga lehekene oleks temale wastu waadanud ja ütelnud, et metsas midagi kardetawat ei leidu, aga nüüd, öösel, seisawad kõik puud waikselt ja näewad wälja, nagu warjaksid nad kardetawaid saladusi.

Mängumees muutub ikka aramaks. Mis teda kõige enam hirmutab, on, et ta veel kord peab jõest üle minema, enne kui teed lahku lähewad ja teine teisele poole pöörwad. Ta ei tea, mis näkk temale wõib teha, kui ta wiimsest sillast üle läheb. Wõib olla kahmab suur must käsi sügawikust üles ja tõmbab ta alla wette.

Ta on nii hirmu täis, et tõsiselt aru peab, kas parem ei oleks tagasi minna. Aga siis saaks ta ju jõega jälle kokku. Ja kui ta teelt kõrwale pööraks ja metsa läheks, ka siis puutuks ta jõega veel kokku, sest et see metsast liigeldi-loogeldi läbi lookleb.

Ta tunneb nii suurt hirmu, et enam ei tea, mis teha. Jõgi on ta nõõridega enda külge köitnud ja hoiab teda wängis, nii et ta enam mingisugust pääseteed ei näe.

Aga nüüd hakkab ta jooksuma ja jookseb nii ruttu kui jalad kannawad, sest temale on midagi meele tulnud:

„Just siin teeb jõgi suure käänaku metsa. Näkil on siit lähema silla juure palju pikem tee kui minul. Wahest jõuan temast ette, enne kui ta sihile on jõudnud.“

Ja ta jookseb, jookseb.

* * *

Wiimaks näeb ta wiimase silla oma ees. Otse teisel pool jõge seisab üks wana weski, mis juba palju aastaid on mahajaetud ja tühi; suur wesiratas ripub liikumatult wee kohal, tamm on prügine, weetorud ummistunud, kaetud ja katusel kaswab sammal.

„Kui siin veel walitseks endine aeg ja elaksid inimesed,“ mõtleb mängumees, „siis oleksin kõigest hädast pääsnud.“

Aga teda rahustab ometi maja, mis inimeste kätetöö jäänus on, ja kui ta nüüd sillast üle läheb, on ta juba pea-aegu kõigest hirmust lahti. Ja temale ei juhtu ka midagi kardetawat häda-ohu. Näib, et näkk temast ei hooli. Mängumees imestab ainult enese üle, et ta ennast nii tühise asja pärast oli hirmutada lasknud.

Ta tunneb enese olewat üsna rõõmsa ja warjul, ja veel rõõmsamaks saab ta, kui äkki weskiuks awaneb ja temale noor neiu wastu tuleb.

Neiu näib olewat harilik taluneiu. Tal on puuwillane rätik peas ja lühike kuub ja lai pihik seljas, ainult jalad on tal paljad.

Ta tuleb mängumehe juure ja ütleb temale:

„Kui sa midagi mängid, siis mina tantsin.“

„Muidugi,“ wastab mängumees, kes heas tujus on, sest et ta hirmust nüüd on lahti saanud, „seda ma teen. Ma ei ole ju iial veel ilusale neiuale, kes tantsida tahab, ei ütelnud.“

Ta istub weskitammi kõrwal seiswale kiwile, paneb wiuli lõua alla ja hakkab mängima.

Neiu astub paar sammu mängu taktis, jääb aga siis seisma.

„Mis polka see on, mis sa mängid?“ küsib ta. „Selles pole mingisugust jõudu.“

Mängumees muudab wiisi ja teeb katset teise tüki, milles enam hoogu.

Tüdruk jääb tusaselt seisma.

„Mina ei oska niisuguse weniwa polka järele tantsida,“ ütleb ta

Nüüd walib mängumees kõige metsikuma polka, mida ta tunneb.

„Kui sa sellega rahul ei ole,“ ütleb ta, „siis pean kutsuma mängumehe, kes paremini oskab mängida kui mina?“

Seda öeldes tunneb ta, et üks käsi tema küünarnukist kinni kahmab ja ta poognat liigutama hakkab metsikus taktis.

Ja nüüd kõlab wiulilt wiis, mille sarnast ta veel iial pole kuulnud. Selles peitub nii kiire takt, et mängumehel on, nagu ei jõuaks ükski weerew ratas temale järele.

„No waata, see on alles polka,“ ütleb neiu ja hakkab keerutama.

Aga mängumees ei waatle teda. Tema imestab wiisi, mida ta mängib, nii, et ainult silmad kinni pigistab ja ainult seda kuulab.

Kui ta nad natukese aja pärast jälle awab, on tüdruk kadunud, aga ta ei mõtle pikemalt selle üle järele.

Ta mängib edasi ja ikka edasi, sest veel iial ei ole ta niisugust mängu kuulnud.

„Aga nüüd on wist küll aeg juba lõpetada,“ mõtleb ta wiimaks ja tahab poogna käest panna.

* * *

Aga poogen liigub edasi. Mängumees ei jaksa teda peatada. Ta libiseb keel-
tel üles ja alla, edasi ja tagasi ja kisub
käe ühes käewarrega kaasa. Ja käsi,
mis wiuli kaelast kinni hoiab ja keel-
tel kobab, ei tule ega tule lahti.

Külm higi tõuseb mängumehel otsa-
esisele, ja nüüd ehmatab ta tõesti.

„Mis sest saab? Kas pean ma siin
wiimse päewani istuma ja mängima?“
küsis ta meeleheitlikult.

Poogen käib edasi ja wõlub ühe
wiisi teise järele esile, ikka jälle tuleb
uus wiis ja nii ilus, et waene mees
peab mõtlema:

„Kes minu wiulil mängib, oskab
kunst, aga mina olen eluaja olnud
wilets käperdis, Nüüd alles õpin ma
kuulma, kuidas muusika peab kõlama.“

Mõneks silmapilguks wõib muusika
teda nii kütkestada, et oma õnnetu saa-
tuse unustab. Siis aga tunneb ta oma
käewarres wäsimuse walu ja uus mee-
leheitetorm asub ta põue.

„Seda wiulit ei tohi ma käest panna,
enne kui olen enese surnuks mänginud.
Näen, et näkk vähemaga ei lepi.“

Ta hakkab isennese üle nutma, kuna
ise ikka edasi mängib.

„Mulle oleks parem olnud, kui ma
kodu oma wäiksesse ütti oleksin jää-
nud. Mis aitab kõik kuulsus, kui see
lõppu tähendab!“

Seal istub ta nüüd tund tunni järele.
Saabub hommik, päike tõuseb, linnud
hakkawad ümbruses laulma. Aga tema
mängib ja mängib wahetpidamata.

Kuna päew, mis algab, pühapäew
on, siis jääb ta üsna üksi wana weski
kõrwale istuma. Ainustki inimest pole
metsas. Nad kõik lähewad alla orgu
kirikusse ja küladesse, mis suurt maan-
teed palistawad.

Saabub eine aeg, päike tõuseb kõr-
gemale. Linnud jääwad wait, aga kuus-
kede pikad okkad hakkawad kohisema.

Mängumees ei lase ennast suwe-
päewa palawusest peatada. Ta mängib
ja mängib. Wiimaks saabub õhtu, päike

läheb puhkama, aga mängumehe wiu-
lipoogen ei tarwitse rahu ja ta käe-
wars töötab edasi.

„See on kindel, et see minu surm
on,“ ütleb ta „Ja see on õige nuhtlus
minu üleannetuse eest.“

Sügawal ööl tuleb esimene inimene,
keda ta pika päewa jooksul on näinud.
läbi metsa käies. See on waene ema-
kene, kel selg küürus ja hallid juuksed
peas, nägu aga täis mureilmet.

„See on imelik,“ mõtleb mängumees.
„Mul on, nagu peaksin ma seda wana
naist tundma. Kas wõib wõimalik olla,
et see minu ema on? Kas wõib olla
wõimalik, et ema on jäänud nii wanaks
ja halliks?“

Ta hüüab tulijat waljusti ja palub
teda.

„Ema, ema, tule minu juure!“ ütleb ta.

„Tulija jääb tuseselt seisma.

„Kuulen, et sa oled kõige parem
mängumees Wärmlandis,“ ütleb ta.
„Mis on sinul niisuguse wana ja waese
eidega kui mina olen tegemist?“

„Ema, ema, ära mine minust mööda,“
hüüab mängumees, „tule siia ja waata
mulle näkku!“

Nüüd tuleb eit lähemale ja waatab,
kui mees istub ja mängib. Mehe nägu
on walge kui surnunägu, juuksed hige-
sed ja weri läigib pärlites ta küün-
te all

„Ema,“ ütleb mängumees, „nüüd
olen enese warsti surnuks mänginud,
aga ütle mulle enne weel, kas mulle
wõid andeks anda, et ma sinu su wa-
naseas üksi lasksin elada?“

„Jah, muidugi. Jumala ja lunastaja
nimel annan ma sulle andeks,“ ütleb
ema.

Aga kui ta seda ütleb, siis jääb wiu-
lipoogen seisma, wiul kukub tarreta-
nud sõrmede wahelt maha, ja mängu-
mees tõseb lunastatult, päästetult jalule.
Sest nõidus on murtud, kuna ta wana
ema tema juure tuli ja tema peale Ju-
mala nime hüüdis.

Odshinka soo.

Läti kirjanik J. Poruk.

Oli waja teed parandada. Ka wanaisa oli teate saanud, las oma teetükile kruus peale wedada. Wanaisa tuulutas parajasti rehe all rukkid, kui ilmus walla käsuanaja, keda kasakuks kutsuti, teretas ja täiesti ametlikul toonil wanaisale südame peale pani „rüütelkonna kohtu“ käsu: „Tulewal teisipäewal kell 9 hommikul peawad kõik peremehed oma teetükkide juurde neid parandama ilmuma. Wastuhakkajaid ootab wali karistus!“

„Ja, ja!“ pomises wanaisa wihaselt, „nüüd kõige kibedamal tööajal — — — on siis teedel midagi wiga?“

„Käsk on niisugune ja minu kohus on sellest teatada,“ wabandas käsuanaja, tõstis käe kübara juurde ja ruttas jälle edasi.

Järgmisel teisipäewal hakkasime juba warahommikul teeparandusele asutama. Wankrid olid kruusa wedamiseks korda seatud, ka labidad ja kirwed olid töö jaoks walmis, ning umbes kell 7 hommikul asusime teele.

See augustikuu hommik jäi mulle isearanis meelde sellepärast, et Jüri koplisse hobuse järele minnes wäikese jänese kinni oli püüdnud, selle õue toonud ja anumasse pannud. See jänes oli mulle suureks kiusatuseks, nii et kaua kahtlesin, kas ei oleks parem kodu jänese juure jääda. Seda asjaolu püüdsid ka wanaisa ja Jüri igatepidi ärakasutada, seletades, et jänes wajab tingimata hoidjat. Olin peaaegu juba nõus kodu jääma, kuid seal tuli mulle meelde suurepäraline tegewus kruusa hunikute reas, maanteel, kuhu harilikult ilmus ka metsaherra oma jahikoertega, läikiw püss õlal, jahitask, jahisarw ja püssirohusarw küljel. Aasta eest olin teeparandusel kaasas, seal nägin siis nii kirjuid ja huwitawaid asju, et otsusele jõudsin: kodu jäädes, wäljaarwatud jänes, näeksin ainult harilikke igapäewaseid asju. Sellepärast pahwatas wanaisa waljusti naerma, kui ma wankrisse kolisin, niipea kui ta ohjad kätte wõttis.

„Las sõidab!“ lausus wanaisa heatahtlikult, kui ema seletama tahtis ha-

kata, et minu kohus oleks ikkagi kodu jääda.

Nii siis sõitsimegi.

Ilm oli selge. Ei ainustki pilwerüngast. Waikne tuuleke puhus wastu, meie tee läks esmalt lõunahommiku sihis. Wanaisa kõrwiga ja Jüri walgega pöörasid teele, kus ma warem iialgi ei olnud sõitnud ega käinud. Wõõrad olid orud ja laaned, kust meie mööda ja läbi sõitsime.

„Wanaisa, mispärast sõidad sa siit teed ja mitte sealt, kus minewal aastal?“ küsisin ma.

„Meile on nüüd uus teetükk määratud, uuel maanteel,“ seletas wanaisa.

„Kas suur herra ka sinna tuleb?“ pärisin edasi.

„Ei wõi teada, pojakene! Wõib olla tuleb,“ lausus wanaisa wastutahtmist.

Nägin, et wanaisale täna ei meeldinud kõikide minu küsimuste peale wastata. Tükk maad ei lausunud ma sõnagi. Waatasin laande, mis pahemal pool täies metsikuses paistma hakkas, muutudes kohati sooks, kohati mägedeks, kus walge sammal läikis. Parem pool paistis laan kohati läbi, nii et wõis näha põldusid, talusid, heinamaid ja karjaseid.

„Kuidas seda laant kutsutakse?“ uudishimust aetult ei saanud ma enam wastu panna wanaisalt küsimast, „mis maa, mis koht see on, kus praegu sõidame?“

„See on Walge laan!“ wastas wanaisa lahkelt ja pani piibu põlema, mille osad ta kõik ise oli walmistanud, ühesarwatud koguni ka waskne kaan. Pidasin oma wanaisa küll kõigesuuremaks, kuid mitte kõigepeenemaks meistriks. Kõik, mis ta walmistas, oli lihtne. Tal oli oma sepikoda, oma tiseritöö-tuba, oma treipink. Wanaisa ei osanud omale walmistada mitte ainult kuue, püksid ja saapad, ta oskas täielikult walmis meisterdada ka liigetega noa. Peale prilli klaaside ja peenikese raha, oli ta kõik, mis ta oma ümber kandis, ise walmistanud. Mõni kord kandis ta kaasas ka tikke, kuid neid hoidis ta

omatehtud metall karbis. Ainult üks töö ei läinud wanaisal hästi korda, mille üle ta ka ise sagedasti pahandas: see oli püss, mille ta wanast püssi rauast oli walmistanud. Püssipära, kukk ja puuosad olid ta oma kätetöö. Lasta selle püssiga aga keegi ei julenud, sest igäüks kartis surma oma käe läbi.

Kord, tulles uudismaalt, seletas wanaisa, kes ka jahimees oli, kuid wanaduse pärast enam hästi ei näinud, et ta metsas loomi näinud, kellele laeng peenikesi haawleid ära kuluks. Peale hommikusööki wõttis ta oma kõwera jahiriista ja sammus suitsetades metsa poole.

Õhtu tuli ta waikselt ja haigena koju. Parem pool nägu oli täiesti suitsunud. Kätel wõis näha kriimustusi ja kui ta magama minnes kuue seljast wõttis, hoigas ta. Wihaselt karjus ta wanaemale, et paremat õlga üldse enam liigutada ei saawat. Jüri oli tüdrukutele tasa kõrwa sosistanud, et wanaisal oma kange püssiga pahasti olla läinud. Laskmisel olnud hiigla pauk ja püssist jäänud järele ainult killud. Ime, et wanaisa oma jahiriista läbi surma ei saanud.

„Minu mõtted wanaisa oma tehtud asjade üle tõusid sellepärast, et ta taskust oma uue piibu wälja tõmbas. See piip oli wanaisa wiimane meistritöö, ja kuipalju waewa see tal maksmata läks, teadsin ma väga hästi, waatasin sellepärast imestusega tema prillide waske, mida ta ise oli kõwendanud ja tagunud.

„Seda sood hüütakse „Odshinka“ sooks,“ jatkas wanaisa suitsetades.

„Kui naljakas sõna: Odshinka soo! Mis see tähendab Odshinka?“ küsisin ma.

„Odshinka? see oli üks preislanna, elas ennem mõisas, kui suurherra preislased siia tõi, wõi oli ta ka poolakas, kes teab, mis rahwusest ta oli. Hiljem töötas ta siinsamas Saltupi meierei juures.“

„Ja miks kutsutakse seda sood tema nime järele? pärisin ma edasi.

Wanaisa naeris waljult, kuid warssi jäi ta tõsiseks, koguni kurwaks.

„Oli lapse leidnud ja sellega tükis siia sohu jooksnud“ . . .

„Kuidas, — lapse leidnud? Kuidas ta wõis lapse leida ja mispärast ta siis sohu jooksis?“

„Oli suurherrassee armunud,“ lausus wanaisa lühidalt. Ta ei rääkinud heameelega armastusest. „Tahtis „suurel mäel“ toatüdrukukuks saada. Suurherra ei wõtnud teda wastu. Meelest segane plikakene ei teadnud enam isegi, mis rääkis. Jooksis minu juurde wallamajasse, ma olin seekord kohtunikuks, hakkas naerma ja küsis, kas suurherra siin ei olewat. Ma ütlen, et ei ole. Ta hakkab nutma. Mis sa nutad? küsin ma. Suurherra pettis mind! kaebab tüdruk. Mine mõisa, ütlen ma. Tema ei lähe, istub pingil ja nutab. Ähwardasin teda wangimajaga, ta nagu ei oleks kuulnudki. Käskisin kasakut ämmaemanda tuua, et see tüdruku läbi waataks. See tuleb, waatab tüdruku läbi ja teatab, et laps oodata on. Plikakene nutab, mul oli tast kahju. Mine, mine suurherra juure, on ta süüdi, annab ta sulle ka leiba ja raha. Tema hakkab aga täiest kõrist naerma ja seletab, et tal tulewad suurherraga pulmad. Märkan, et wasekene meelest segaseks on läinud. Käskisin kasakut Odshinka järele waadata ja läksin ise „suurele mäele,“ et vähemalt toapoisile öelda. Mul omal, kui matsil, ei passinud paruniga sarnaste asjade üle rääkida! Suurherra ei olnud kodus. Ta oli Saksamaale sõitnud, kuid toapoiss teadis rääkida, et teda iga silmapilk kodu oodatakse, sest kiri oli juba tulnud. Pidi parajasti algama maamootmine ja paruni juuresolek oli tarwilik. Läksin walitseja juurde ja ütlesin: aulik isa, see on juba mõisapolitsei asi. Käskige junkurt mõni inimene wõtta ja Odshinka mõisa tuua. Walitseja sõimas mind läbi, mis olewat minul Odshinkaga tegemist. Naisterahwas oma jonnakuses on pähe wõtnud parunile mehele minna. Toapoisilt kuuldes, et parun Saksamaal naise wõtab ja warssi proua kodu toob, hakanud Odshinka märatsema ja hullustama. Talli peal tahtnud end üles puua. Las poob! käratas walitseja, kellele ta sellega kätte tahab maksta! Ei midagi, pöörasin tagasi wallamaija. Näen: kohtusaali aknad wälja löödud. Kes need aknad wälja löi? küsin kasakult. Odshinka! wastab see, lõhub, nii et aru ega otsa ei ole. Panime ta wangimaija, mõtlesin, kui suurherra kodu tuleb, las teeb temaga mis tahab! Peale kolmepäewalist wangisolekut hakanud Od-

shinka kangesti karjuma ja hoigama. Kasak pannud ukse weel kindlamini lukku, mõeldes, las nüüd lõhub. Lau-päewal lähen jälle wallamaija, teen wangla ukse lahti, kasakut naisega ei olnud kodus ja näen: Odshinka imetab last, tasakesti nuttes. Ka minul tulid pi-sarad silma. Lapsekene täiesti alasti, ema endal juuksed peast ärakiskunud. Jätsin wangla ukse lahti ja läksin ka-sakut otsima. Oli hilis sügis, ta oli naabri tallu oma wilja peksma läinud. Läksin ja tahtsin öelda, kas walla kulul waese-kesele lapse pärast midagi paremat süüa antaks: liha ehk piima. Tulin ka-sakuga tagasi ja tõrelesin, miks ta mulle ei teatanud, et Odshinka lapse sünni-tas. See ajab silmad pärani ja küsib: Kuidas? Odshinka sünnitanud? Selle-pärest ta siis öösel nii hoigas. Mõtlesin, et teeb seda niisamuti wallatuse pärast. Mis wallatuse pärast! kärgatasin ma, hoolitse nüüd selle eest, et inimene hukka ei läheks. Jõudsin wallamaija. Odshinkat seal enam ei ole! Otsime siit sealt, ei Odshinkat, ei last! Lähen mõisa. Parun on kodu, kuid jutule kedagi ei wõta. Ta on noore proua kodu toonud, kuid mõisarahwale ärakeelanud auwä-rarawaid ehitada, ühtlasi ei ole ta ka neile ühtegi kasti õlut annud. Proua ei taht-wat seda, seletanud ta.

"Kuid mis ma selle Odshinkaga teen?" küsin toapoisilt. "Odshinka on wallamajas lapse sünnitanud, ta ei wõi ju sinna jääda. Mõis peab ikkagi tema eest hoolitsema!"

"Seda wõib ju ilma parunitagi teha," naeris toapoiss. Mine, Krastin, ainult walitseja juurde." "Walitseja juures ma juba korra olin ja teistkorda ma sinna enam ei lähe!" Toapoisil häbematus wi-hastas mind. Hakkasime peaaegu tü-litsema. Järsku tuli teenri tupp herra ise.

"Mis siin on?" küsib ta kurjalt. "Mis sa tahad, Krastin?"

"Ütlen, nii ja nii, armuline suur-herra!" Seletasin talle kõik, mis tead-sin. Parun kahwatas.

"Mine — ütleb ta teendrile — üt-le, et walitseja inimesi annaks ja otsige Odshinka üles! Ta on peast ogaraks läi-nud ja wõib enesele midagi kurjateha!"

"Kohe, armuline suurherra!" ütlesin ma, "kuid kuhu me ta paneme? Tal on ju lapsekene . . ."

"Lähen ise kaasa!" lausus herra wärisewa häälega ja andis toapoisile käsu, et kutsar hobuse sadulasse pa-neks.

Otsisime Odshinkat terve päew. Mi-dagi ei leitud. Kasak läks läbi terve walla, keegi ei teadnud midagi öelda. Mõisa inimene, wõõrast rahwusest, enamjagu walla inimestest teda üldse ei tunnudki. Parun ise oli väga kurb. Otsisime Odshinkat ka metsades, kuid asjata. Teisel päewal tulin hilja õhtul koju. Olin waewalt magama heitnud, kui koer haukuma hakkas. Haugub ja haugub, nii kangesti haugub. Kes teab, ehk on Odshinka ära eksinud, mõtlen ma ja lähen wälja waatama. Näen, ini-mene on õue sõitnud ja seob hobust rehe otsa külge. Hei, kes sa oled? kar-jun ma läwelt.

"Inimene!" naerab ta jämedalt. Lä-hen ligemall, näen: naaber Breeds!

"Kes siis sind weel nii hilja wälja ajas, pealegi hobusega?" küsin ma.

"Kes nüüd ajas," wastas ta, "asi on nii imelik. Ara arwa ainult, et ma joobnud olen."

"No mis siis on?" küsin ma.

"Sõitsin Walge laane kaudu ja kuu-len, laps nutab soos! Pean hobuse kirni ja mõtlen, wast ehk kõrwus ku-miseb midagi. Kuulan hoolega: nutab ja nutab. Kuulsin nii selgelt lapse häält."

"See on Odshinka oma lapsega, ma sõidan sulle kaasa!"

Riietusin, wõtsin laterna ja sõitsin siis Breedega siia. Waata, seal mäe-künkjal sidusime hobuse kinni. Kõndi-sime ja otsisime terve soo otsa läbi, kuulatasime; ei midagi kuulda ega näha.

Ütlen: "Breedi, sa oled walesti kuul-nud!"

"Mitte sugugi," wastab see. "Jumala nimel, et kuulsin." Sõitsime tagasi kodu. Mõni nädal hiljem leidsid marjulised soos Odshinka ja tema lapse surnuke-had . . . Ja sellepärast siis hüütakse seda sood Odshinka sooks. Wanasti kutsuti teda Hundisooks.

Sellega lõppes wanaisa jutustus. Wähe aja pärast jõudsin wälja uuele maanteele.

Oli juba widewik, kui teeparandu-selt kodu tagasi sõitsime.

Odshinka soos pidas Jüri, kes kõige ees sõitis, oma walge kinni, pööras meie poole ja hüüdis:

„Kuulake! kas kuulete, kuidas Odshinka nutab?”

„Jüri, ära nüüd hirmuta poisikest!” töreles wanaisa.

Meie hall jäi ka seisma. Kuulatasin hirmunult. Tõesti, soos hoigas keegi.

„Ära karda, pojuke!” rahustas mind wanaisa. „see on öökull, kes seal hoigab, keegi muu, kui öökull. Kui metas pimedaks läheb, läheb ta wälja ja hile, istub kusagile tiheda puu latwa ja

püüab mitmesuguste loomade hääli järeleaimata. Iseäranis osawalt oskab ta noori jänesepoegi ligi meelitada, keda ta maha tapab ja ära sööb. . . .” Mul tuli meelde wäike jänes, mille Jüri hommikul tõi. Unustasin Odshinka soo, kus harwad puud õhtu widewikus seisid kui hirmutawad tondid, ning kõik mu mõtted lendasid jänese juurde. Kuni koju jõudsimel, oli juba hästi pime. Hüppasin wankrist wälja ja jooksin keldri ette anuma juurde, et tõenduda, kas jänes — on weel seal sees. —

Walmid.

Saksa luuletaja Julius Sturm.

Kas haganaid ei ole?

Loomariigi kuningas kutsus oma rahwa pulma ja pidulaud oli kaetud lugemata toitudega. Norinal nuusutas siga kõike, mis laual nägi, ja hüüdis siis tusaselt:

„Kas siis haganaid ei olegi?”

Kah ilmawaade.

Õitswa roosiaia ees seisis eesel ja hüüdis pahaselt aeda:

„Oh, kuidas see ilus maa on ära raisatud! Siin wõiks ju nii toredasti kaswada — ohakad!”

Ahwimajas.

„Mis need inimesed meist õieti wahiwad?”

„Sõbrad,” wastas wana paawian, „see tuleb sellest, et nad meiega sugulased on, nagu keegi õpelane seda neile on seletanud. Nad usuwad uhkustundes, et meiega sugulased on, ja soowiksid meile nüüd wennakätt anda!”

Koid.

„Ei tea, mis see wana hallpea seal toas õieti teeb? Lehitseb hilja ööni wanu raamatuid, nagu otsiks ta nende lehtede wahelt midagi. No waata! Praegu ei olegi teda kodus. Nüüd waja tema saladus wälja nuuskida!”

Wäike warblane on see, kes nii wiilistab ja tuppä lendab.

Seal seisawad raamatud, suured ja wäikesed. Noor warblane walib neist kõige suurema ja hakkab seda sirwima. Siis ütleb ta:

„Ainult kollaseks läinud ja plekitatud paber! Tahaksin teada, mis wäärtus see on! Aga pea!” Ta targad silmad wälguwad. „Kaks koid! ja weel kui suured ning kui rammusad!”

Himuga paneb ta nad nahka ja wiilistab siis:

„Kes oleks wõinud seda mõtelda, et see wana hallpea ka koide peale jahti peab!”

Hommik.

Prantsuse kirjanik Henri Barbusse.

Ühel päeval sai Norbert teada, et ta surema peab ja et ta rikkus ja isegi ta noorus enam midagi ei aita. Kõige oli lõpp. Võib olla veel paar päewa, paar kuud, kui ta oma jõududega hästi maja pidas, siis kustub ta kui väsinud rauk, väsinuna, hävitatuna elu tarbetusest, oma miljonääritujudest, mis olid ta üle terve maakera kihutanud, surutuna oma suurtest rikkustest. Kui ta teada sai, kui palju tal veel elada oli jäänud, katsus ta iga-sugu abinõudega õnne, et oma iseteadwust alal hoida; ta tahtis elada, nagu kõik teisedki inimesed; ja ometi oli ta ajutine olewus ja ei suutnud oma endist eksistentsi uuesti alustada.

Selles jumalagajätmise piiritus kur-buses liigutas teda ometi ühe ta sõbra — Michel'i kiri.

Lõppudelõpuks oli ju see kirgline tunnistus, mille Michel oma romantilise muusikuloomu kohaselt talle awaldas, liigutawalt banaalne.

Michel oli waene, ja ilusa Jacqueline de Granwal'i wanemad olid talle lõpulikult ei ütelnud. Nad ise olid keh-waks jäänud aadelikud ja waritsesid waid rikast meest oma tütrele, ning alandlik armastaja, kelle töödest seni veel nii wähe juttu oli, tõrjuti nii ägedalt minema, et wiimane juba enesetappegi peale mõtles. Wahepeal tahtis ta aga wõtta kommandeerimuse Tiibeti; ja tagasi tulles mõtles ta siis lõpuliku rahu-paiga leida omaste juures, Pére-Lachaise'i surnuaial.

Norbert sules silmad, ta kahwatu nägu, mis lagunemiseski oli säilinud teatud ilu, punetas weidi; ja ta mõtles järgi, mis küll teha tuleks, et Michel tagasi tulles sootu teised tingimused eest leiaks.

Lõpuks oli ta abinõu leidnud. Ta istus kaua ülewal, ja kui ta lõpuks taa-rudes püsti tõusis, lausus ta endamisi: ta elu oli ehk kasutu, kuid ta surm ei tohi seda olla; ja ta õrnus Michel'i wastu läks ala sügawamaks.

Ta kawatsus oli järgmine: ta ise, see surija, kosib Jacqueline de Gran-

wali'. See pidi olema waid tseremonii. Kui Michel tagasi tuleb, oleks noor neiu juba lesk ja waba tegutsema ja walima. Selle mõtte lihtsus ja enesest-mõistetawus rõõmustas Norbert'i ja andis ta wiimastele sammudele sihi.

Kõik möödus kui unes. Ta kosiski ilusa Jacqueline'i. Wanemad, kes elasid hallis korteris, ainukese waraga, milleks oli nende ilus tütar, olid silmapilkselt oma nõusoleku annud, kogeledes, pea-aegu lämbudes rõõmu kätte. Kui noor neiu tema juure toodi, siis tabas neiu silmist Norbert'i wihkaw pilk: Norbert sai aru, kuiwõrra tüdruk Michel'i armastas. Aga kohe seepeale langetas neiu pea ja püüdis kogu jõuga end walitseda, olla alandlik ja sõnakuulelik. Norbert'ile meeldis, millise suurusega ja uhke shestiga end see neiu oskas ohwerdada omaste omakasu eest.

Pulmapidu sündis suurimas saladu-ses. Norbert oli selleks küllalt rikas, et ta sellega hakkama wõis saada. Siis sõitis noor abielumees Jacqueline'iga ühte oma mõisasse.

Kumbki asus eritiwias, nad nägid üksteist harwa ja kahtlesid teineteist, nagu oleksid nad mõlemad ühe nägematu majaherra külalised. Tahtmata pörkas neiu alati weidi eemale, kui nad koos olid; aga tahtmata imestas ta ka, et Norbert katsetki ei teinud, talle läheneda.

Kord nägi Norbert teda kirjutawat ja wõpatas. Jacqueline oli seda märganud ja ilma sõna lausumata tõusis ta püsti ja jättis kirja lahtiselt lauale. Norbert kummardus selle kohale: see polnud Michel, kellele Jacqueline oli kirjutanud. See wahejuhtumus oli ainuke, mis äratas elule minewiku, ja ta rahustas Norbert'i üteldes, et Jacqueline on aus, et ta end tõsiselt on ohwriks toonud ja et Michel enne midagi teada ei saa, kui kõik asjad on küpsed.

Ühel õhtul oli Jacqueline enese ära külmetanud. Ta jäi raskesti haigeks. Norbert rawitses teda ahastawa andu-musega ja walwas emana ta juures. Ta

polnud iseti õiegi ta mees, aga näis olevat palju enam. Ta energia ärkas ja tegi imet, et Jacqueline'i surma küüsi päästa, Jacqueline'i, kes oli noor ja ilus ja kelle ees seisis imewäärne ülesanne: kinkida end kord mõhele, keda ta armastas.

Haigus oli raske ja kestis kaua. See oli jaanuari lõpul, kui hädahoht lõpuks oli möödunud ja Norbert Jacqueline'i aeda julutama võis wiia. Nad jalutasid terrassil üles ja alla ning lossiaknad waatasid pealt. Jacqueline oli väga kõhnaks läinud, ja ta sammud olid kerged kui tuule-puhutud lehed kruusal. Aga ta käewars surus raskelt Norbert'i käele, sest Norbert tundis end isegi nõrga olevat.

Järgmisel hommikul oli ilm ähmane, aga Jacqueline'i käsi käis juba weidi paremini, ja nii oli jalutuskäik jällegi vähe ilusam.

Mure ja lootusega nägi Norbert Jacqueline'i terwist aegamisi paranewat. Pikkamisi ärkas neiuse jällegi endine wärw, ta ilu hakkas jälle hiilgama, aga ta oli endiselt jõuetu ja ei suutnud ilma toetajata käia.

Siis kuulutas keset talwe kewade oma tulekust — salapärase lõhna, kerge tuule, walgus kiirega.

„See on kewade kewad,“ ütles Jacqueline.

„Jah,“ wastas mees, „tihti wõrsuwad mingisugusel aastaajal päewad, mis meile kuulutawad järgmist aastaaga. Päewad on peaaegu inimlikud: nad on täis tõotusi.“

„Ei tohiks kunagi midagi lubada,“ ütles Jacqueline ja ta häääl läks äkki tõsiseks.

„Siiski,“ ütles Norbert ja ta silmad läikisid.

Aeg kadus, ja Norbert elas endiselt, ta ei mõtelnud enam teatud wormides, teadis aga, et kunagi midagi peab juhtuma.

Kui nad ühel päewal teineteise kõrwal läbi pargi jalutasid, pööris Jacque-

line ta poole: „Sa oled mind rawitse nud, sa oled minu päästnud,“ ütles ta. „Miks sa ei armasta mind?“

Norbert tahtis midagi rumalat wastata, aga Jacqueline takistas teda selles. Neiu, kes kunagi oli olnud waga ja tuim kui mõni pühakuju, naeratas nüüd sügawalt ja õrnalt kui laps.

„Kas tead,“ ütles ta, „et sa oled tuntawalt muutunud? Kui meie siia tulime, siis olid sa kahwatu ja wilets, kindlasti olid sa weel haigem, kui ise teadsid. Nüüd oled sa täis jõudu...“

Mees peatas waatas talle otsa ja wannutas pilkudega. „Mina?“ kogeles ta, „mina?“

Jacqueline astus lähemale, usaldawalt, nagu wäike tüdrukuke.

„Kuna sa minu eest hoolitsesid, hoolitsesin ma ka sinu eest. Mul oli hirm, et sa jälle Pariisi sõidad ja see oleks sinule waga halb olnud. Nii siis tegin ma, et ma sinu käewarre abi wajan, kaua, et sind hoida...“

Ta häääl läks tasasemaks, ja ta walge roosinägu läks roosiliseks: „... et sind kinni pidada...“

Jacqueline peatas, aga ta ei julenud waikusele ruumi anda: „Sa oled aga weel waga nõrk, seda oled sa unustanud.“

„Unustanud,“ kogeles ta, „unustanud.“

Keset päikest jäi mees seisma ja waatles suuril silmil naist, kes ta ees seisis õitsewana, tema jaoks walmis; ta nägi wõidukat ja pidulikku haljust, mida kewade maailma puistas ja millesse uppus iga mõtlemine.

Wärin jooksis üle ta keha ja ta tundis, et ta mingisuguse ime läbi oli päästetud, et arstid olid eksinud; ta tundis, et inimesed on hullumeelsed, kes usuwad, et neil wõimu on oma mõtete üle, sama hullumeelsed kui need, kes usuwad, et nad oma tegude eest wõiwad kosta. Täis hirmu ja imestust tundis ta, kui waimustatult õnnelik ta oli, sest et elas, ja kõigepealt: et ta naine elas

Müüdnud wari.

Hiina jutt.

Hiinat walitses mitte just wäga paljude aastate eest lesk keisrinna Tse-Hsi. Ta oli tseesarliku waimuga daam, ja kui ta suri, siis leinas teda kogu ta awar riik. Aga ta oli ka hiinlanna pea-laest jalatallani, kes oskas wihata kõike wõõrast eht-Hiina põlgusega.

Üks ta hoowidaamidest, printsess Der-Ling, kes oli oma kaswatuse saanud Euroopas, soovitas keisrinnale, end kord maalida lasta.

Kaua ei tahtnud keisrinna sellest midagi teada. Ta ütles: „Kas on end kunagi üks Hiina taewapöög lasknud maalida ühelt walgelt kuradipojalt?“

Aga lõpuks awaldas mõju tähtis seisukoht, et pildi wäljapaneku teel kaswaks tuntawalt ta rahwalikkus. Kutsuti kohale keegi naiskunstnik.

Kuus kuud pidi keisrinna kunstnikule poseerima. Siis oli tekkinud töö-

lik kunsteos. Muidugi maalitud õhtumaa wiisi, s. o. walgus ja wari.

Hiina seda ei tunne. Wari tähendab talle inetut laiku, mida ta kunstitöös edasi ei anna.

Näidati keisrinnale walmis maali; maaliatar ootas kiitwat otsust.

Kuid ta oli eksinud.

„Ja seda pilti peaksin ma oma rahwale näitama?“ hüüdis keisrinna imestanult. „Ei iialgi! Sest mu rahwas mõtleks, et olen waid ühel küljel hiinlane, teisel aga neeger!“

Kui wähe aega hiljem keegi päewapiltnik tuli ja keisrinna üles wõttis, küsis Tse-Hsi imestanult:

„Ütelge mulle: Milleks lasi mind kunstnik kuus kuud istuda, kuna päewapiltnik sama asja weerandtunniga wõib ära teha? . . .“

Nishapuri päiksemaalt.

Persia luuletaja Omar Khayam.

Miks?

Õrn neiu, kaswult sale kui küpress,
piimwalge näoga, ilus nagu tulp,
ja kui ta oleks weelgi magusam:
ei ükski tark tea ütelda küll seda,
miks Jumal lõi ta selle ilma jaoks,
mis kord ta ikkagi ju häwitab . . .

Armulik-armutu.

Mu sale neiu, keda armastan!
Sa ela kaua nagu minu walu,
mil otsa pole, sest et mind sa põlgad.
Mind täna õnnestasid, kurwastasid.
Kui minust möödusid, siis pilgu lahkelt
mu peale heitsid, ja siis läksid jälle,
nii ruttu, kartes, wast ehk märkab keegi,
et mind sa siiski hetkeks õnnestasid.

Lilled.

Waat rohelisel aasal, oja kaldal,
on lugematud lillekesed õitsmas —

Käi ettewaatlilikult sa nende keskel!
Kes teab, kas kõik see võluv lilleilu
ei ole tõusnud kauni neiu põrmust,
kes maetud sinna kord — oh, ettewaatust!

Wilets maailm.

Maailm on turupood, kus walitsemas
on petlikkus, ka sõprus on waid wale.
Sa oma koormat kanna kaebamata,
ei kaebuses ju keegi aita sind.
Sa ainult iseennast usalda —
ei õnne iial wäljast leia sa!

Tõde.

Mujuure istu sa, las targad kõnelewad,
me elu hull, kuid magusad on lilled.
See ainus tõde on, kõik muu on lollus:
ei närtsind lilled iial enam õitse!

Kadunud miljon.

Inglise kirjaniku Edgar Wallace'i romaan.

5

"Täitsa lundlasti. Nägin neid koos. Nad on nähtavasti abiellunud; soovin talle enne selle naie puhul. Nägin neid ennist kinost tulewat ja läksin järgi. Nähtavasti käib nende käsi hästi."

"Tulge kohe siia — võtke auto," lausus Jim.

Siis riputas ta toru üles ja nõjatas mõtlikult vastu toolituge.

Pool tundi möödus — tund — oga Knowles ei tulnud. Alles täna hommikul oli tubli mees haigepöetaja kohalt lahkunud. Jim polnud teda veel tänadagi saanud.

Sella kuue päiku helistas Jim lähemasse politseijaoskonda ja palus üht ametnikku Knowles'i korteri saata, et järgi vaadata, kas ta seal on. Veerandtunni pärast sai ta teada, et Knowles umbes pool tundi pärast teatud telefonikõnet koju tulnud. Kui ta jälle välja läinud, tulnud talle keegi vastu. Mõlemad mehed rääkinud omavahel midagi ja eemaldunud siis üheskoos. Jim ootas kella seitsemeni. Siis tuli talle meele lubadus Coleman'iga koos õhtut süüa. Ta ruttas Splendid-hotelli, kus ta oma sõõrustaja juba ees leidis.

Kui Coleman tüü aega oma tähtsatest waaraametitoimingutest oli pajatanud, alustas ta kolmanda röö juures Parkerist juttu.

"Nagu Te wist teate, ülendassin ma oma autojuhi Bennet'i teenriks," ütles ta, "ja selle käest olen ma nii mõndagi Parker'i kohta kuulnud. Et ta mind kofkulepel kaubamuretsjatega on petnud, sellest lähen ma mööda, sest kõik mu teenijad on olnud wargad. Aga näib, nagu oleks Parker salaja kellegi mehe Tod Hobdn'iga kirjawaheluses seisnud. See mees olla isegi kolm korda minu äraolekul minu majas wiibinud."

Jim, kes selle ajani waewalt pealt oli kuulanud, waid logu aeg teateid Knowles'i kohta ootas (ta o'i käsu annud, et talle sellest wihimata teatataks), hakkas nüüd tähelepanelikumaks minema. "Käis ta üffi?" küsis ta.

"Ei, kellegi noore naisega, kes end nimetas ta naiseks. Bennet'i ütelse järgi olla ta väga ilus naisterahwas olnud, ja mõtelge ometi! Parker on neid minu saloonis kostitanud! Wargasalt minu saloonis! Mina —"

"Mis oli nende külaliste sihtis?"

"Bennet ütles, nad olla palju kirjutanud — Dora kirjutuslana ääres! Kas pole see

kuulmatu! Ja kord olla Bennet näinud, kuidas see aiatu Parker köögis ühe kuitatuspaberi ära pöietanud, mil, nagu Bennet hästi näinud, sõna "Walton" ette tulnud. Parker ütelnud, et need inimesed olla ta sugulased. Ja nüüd weel midagi! Kas mäletate weel seda wäärtsuklitu ehteasja, mille Dora Walton'i kadumise puhul leidis oma käsitaskust Noh, selle hoibis Dora oma magatistoa teraskapis alal — ja mõelge ometi, eile oli see kadunud! Muidugi on see rumal, et Dora sellest filmapiikelt politseid ei informeeritud, aga ma saan aru, et ta kardab awalikku arwamist ja tühje jutte —"

"Kas teraskapp oli lahti muugitud?" küsis Jim.

"Ei, wist on see wõtmega awatud."

"Oli keegi kodus?"

"Minult köögitudrut ja kolm naisteeniijat. Dora oli enamjao päewast wäljas — ja Bennet loomulikult ka —"

"Kas näpujäljed näha on, seda Teie muidugi ei tea?"

"Oh, siiski! Niipea kui sellest kuulsin, uurisin ma kapi suurekstegewa klaasi abil läbi. Kuid midagi polnud märgata."

"Teist ehteasju pole kaotki läinud?"

"Ei, peale selle teemantehte midagi."

"Küllap pean wist selle teraskapi üle waatama," tähendas Jim, helistas weel kord oma büroosse, et küsida, kas on Knowles'ist mingisugust jälge leitud, ja läks siis Coleman'iga Porilandplattile.

Oli kella üheksa paiku, kui nad sinna jõudsid. Ja Coleman ütles: "Kahjatfen wäga, et ei wõi Teie kohmi pakkuda. Kuid mu naisteenijad magavad nüüd wäljaspool maja."

"Siis jääte läna sõjel üfunda siia?" küsis Jim.

"Jah, aga mina pole kartlik," wastas Coleman ja juhtis Jim'i üles Dora tuppä. "Dora jättis mulle oma teraskapi wõtme maha, kuna ta arwas, et Teie kappi nagu nii näha tahate," ütles ta juure, kuna ta lamhi süütas.

Jim awas ilusa kapikefe. See oli täitsa tüht, ja Coleman teatas, ta olla kõik ehted, mis just tarwilised ei ole, pankä hoiule wiinud. Näpujälgi polnud leida. Mõttlikult silmitses detektiiviusat, elegantit tuba.

"Kuhu wiib see üks?" küsis ta.

„See on riidekapp,“ lausus Coleman. Seejuures astus ta uffe juure, peatus äkki ja ütles märisewal häälel: „Mis — mis — see on?“

Uffe alt nirkis midagi esile, mis laius loogeldawates trefestest üle põranda parketi.

„Wert!“ ütles Jim surutud häälega.

Wõtti asus lukuaugus. Ta pööbris wõtme ringi, ja kuna ta seda tegi, suruti üks seestpoolt lahti, ja midagi rasket ja oimetut wajus põrandale.

Jim wahtis üffilmi maha, sellele walgele näole, ja ei uskunud oma silmi.

See oli Barker, ja ta oli surunud!

„Helistage peapolitseiametisse ja ütlege neile, et nad siia wiibimata paar inimest saadaksid!“ korraldas Jim, kui ta end pärast esimest jahmatust oli kogunud. Ta seadis korjuse põrandal enam-wähem joonde. West oli märg wereft, ja ta sai aru, et paul oli lastud väga lähedalt, sest kuul oli põlenud. Pähema käewarre ümber kandis tapetu uuri. Klaas oli kallt ja käewars haawatud, nagu oleks ta mõne nüri relwaga purustatud. Kell oli katkümend minutit kahelja ees seisma jäänud. Surm oli nähtawasti olnud filmapillne. Arwatawasti oli ta tapetud asendis, nagu ta oli leitud, sest kuul oli läbi teha tunginud ja peitus kapi tagaseinas.

Korjuse taskutes oli paar rahatähte ja weidi hõbemünta ning wana tasku-nur, mis weel käis. Milleks oli Barker'il kaks kella kaasjas, küsis endamisi Jim, ja tundis, kuna ta käega üle kuu kobas, midagi kõwa; ta wõttis taskust punase nahketüü, mille ta filmapillfelt ära tundis, weel enne, kui ta ta awas ja R-y'i poolt lingitud ehteasja nägi. Jim asetab selle wõbble ja otsis edasi. Ja nüüd leidis ta lahitse kirjaümbriku kofku pandud kirjapögnaga sees, mis oli pliiatliga täidetud. See oli sama käekiri, mis oli omane kõigile Kupie kirjadele — kahtlemata Barker'i käekiri. Jim luges algõnu „armas Tod“ ja püstitis kirja oma taskuraamatu wahel, kui Coleman tagasi tuli.

„Mehed tulewad pea,“ ütles Coleman imes-tawa sundiwa rahuga. „Tuleb ka Dora'le teatada. Ta rääkis, et kawatses homme hommikul tagasi tulla. On ta surunud?“

Jim noogutas pead.

Nüüd filmas Coleman ehteasja ja hõistas üllatatult.

„Jah, see oli kas Barker wõi mees, kes Barker'i tappis,“ sõnus Jim. „Ma ei tea . . . see on väga isäralik.“

B. Dicker saabus ühel ajal kohtuarstiga, ja see sletas pärast lühikest murimist, et surm on olnud kolm tundi tagasi. „Herra Coleman,

kas on telefon? Pean wiibimata surmuleha ära-wiimise korraldama.“

„Noh, mida mõtlete?“ päris Dicker, kui ta Jim'iga üffi oli.

„Ma ei mõtle midagi,“ ohkas Jim ja teatas siis paari sõnaga korjuse leidmist. B. Dicker oga jalutas sel ajal tuba mööda edasi-tagasi ja uuris toa üffikasju.

„Smelik! Pole piisfirohulõhna, kuigi aknad finni ja eesriided ees on. Teie ütlete, preili Coleman ei soominud tänast böd siin mööda saata? milleks tõmmati siis eesriided ette?“

„Seba panin ka mina tähele,“ sõnas Jim. „Arusaamatu on ka, et see ehkasti eile warastati ja täna inimese taskust leiti, kes siin toas on tapetud. See pole tõenäolik, et Barker ehk Selman seda terme päew omaga kaasas kandis, ja weelgi vähem on tõenäolik, et ta selle kallt jaagi täna tagasi tahtis tuua, kui ta ta eile oli warastanud. Peame seega arwama, et Barker oli kogu aeg Colman'i teadmata siin majas peidus. Peame arwatawasti maja lähemalt läbi waatama.“

Maja otstilt ülevalt alla läbi. Selbris leidis Jim salaruumi. Sissekäiku warjas suur tühi last, mis oli asetatud neljanurgelise, kiwise luugi ette. Luuk oli warustatud raudrõngaga.

Dicker fikutas rõngast, ja luuk awanes kurnis libedasti. „Nähtawasti on seda teed alles hiljuti tarwitatud,“ tähendas Dicker ja lastus ühes Jim'iga ruurebelle pibi alla.

Nad õjutusid kitsas, nelkurrkes ruumis, mil polnud ei uft ega wäljapääsu. Seinu pibi seisid raudritakid. Ruumi olid arwatawasti endised elanikud kasutanud weini keldrina, ja ta polnud mitte täiusa tühi, sest seal sees seisid kaks suurt kasti, mis kandsid mingisuguse Dporto weiniäri templit.

„Tell on õnne, herra Coleman,“ tähendas Dicker naeratades. „Kui tempel ei peta, siis saate weel sel moel paar tosinat pudellit 58-aastast.“

Mul polnud aimugi sellest ruumist,“ lausus Coleman. „Muidugi ei mõtle ma selle peale, et hakkasin wõõrast weini jooma. Kas-tid tulewad õigele omanikule tagasi anda.“

Jimmy koputas seinad läbi. Selgus, et need olid massiivsed.

„Wentilaatoreid pole ka olemas. Seega pole siin all keegi maganud, wõi ta oleks lämbunud,“ ütles Dicker, kui nad jälle üles ronisid. Mõistatus ei annud ega annud end lahendada. Ei sammugi polnud nad lahendusele lähemale jõudnud.

Enne kui Jim lahkus, helistas ta weel Dora'le ja teatas wõimalikult tagasihoidlikkudes

õnades kõigest, mis juhtunud. „Urge tulge weel koju; tulge siis, kui see on tingimata vajalik,“ lisas ta juure.

„Aga ma pean! Ma pean!“ hüüdis neiu wärisewa häälega. „Minu toas tapetud! Kui kohutaw!“

Alki ja ootamata lõpetas neiu kõneluse.

Maja jäeti nüüd paari politseiamelni'ku walwe alla, ja herra Coleman asus ajutiselt naabruses asuwasse hotelli.

Büroosse jõudnud, wõttis Jim taskuraamatu wahelt Parker'i taskust leitud kirja, mil et leidunud aadressi ja mille sissu oli järgmine;

„Armas Tod! Selle asja juures on hull asju, millest ma aru ei saa. Ja ma olen temaga kaunisti läbi. Rahast, mis Sa mulle wäljamaale reisirajaks andsid, ei jätku tangeltki mitte. Katsun Sind täna õhtul wanal kohal kohata, aga kui see ei õnnestu, siis jätan selle kirja maha. Rupte-lugu on lõhki läinud, ja ma ei usu, et Sa mammona kätte saad. Kirjade eest oleks tulnud mulle eriti maksta. Pidime ühe mehe poolsumuraks lööma, ja see oli wäga hädaohtlik, sest sinine tuli koha kohale, niipea kui meie oliame lahkunud. Oleks ta minut warem tulnud, siis oleksime wist head ööd wõinud soowida. Katsun weelford —“

Sin lõppes kiri.

„Katsun weelford proowit teha, Sind kohata,“ täiendas D'cker, „ja kui ma Sind ei näe, siis saadan selle kirja postiteel.“

„Ta sai teda näha,“ ütles Jim pahaselt. „Arwan, et nad üksteist kohtasid, ja et Tod talle ülesandeks tegi, treemantehet warastada. Et Parker ainult tõbrilist oli, seda oletasin ma juba algusest saadik.“

„Teie arwate siis, et nad koos Coleman'i majasse läksid, ja et seal täht nende wahel puhles, mille lõpuks oli see jälk mõrjutatöö?“

Jim noogutas pead. „Si need olid kahile mata Julia kirjad, mida nad jälgisid. Albert oli mees, kelle nad poolsumuraks löid, ja mina see sinine, kes weidi hiljaks jäi. Kui ometi Knowles siin oleks! See teab paljugi Tod Haydn'ist. Mõh, igatahes jatkub tõendustest, et Tod'i tabada. Mõga pole kaotada, peame teele asuma, et Tidal Basin'i Garsholt-tänawat läbi otsida.“

See kestis päewatõusuni, kuni olid kõik korraldused tehtud. Algul läks ta Knowles'i korteri Lambeth'i ja seal sai ta üllatawa teate Knowles'i majahoidjalt, kes talle pooleldi rietatult wastu tuli.

„Kas olete seda meest näinud, kes eile tema juures käis?“

„Näinud ma teda ei ole, mu herra. Ta oli gentleman, seda tundsin ma ta häälest, ja peale selle tundsin ma teda. Herra Knowles oli alles wile minuti eest koju jõudnud ja tahtis juba jälle wälja minna, kui see herra koputas. Seisn trepil ja kuulsin teda ütlemat: „Mida wõin ma Teie eest teha?“ Ja herra wastas: „Teie tunnete ometi mind, Knowles.“ Ja siis hüüdis herra Knowles täitsa imestanult: Mis — Teie herra Walton!“

„Walton!“ ütles Jim hingetult. „On see täitsa kindel?“

„Täitsa, mu herra. Wõiksin seda kohtu ees piibli peal wanduda.“

Alki tuli detektiivile meele, et Knowles talle oli jutustanud, ta tundwat Reg'i, ja et R. y. olnud tema wastu wäga lahke ja sõbralik.

Ta sõitis nüüd maa-alusel raudteel Tidal Basin'i, kus ta mehed teda juba ootasid Garsholt-tänawal elafid — wastandlikult halwa kuulusega naaber-tänawatele — ansed käitööllised, ja ei kestnud kama kui üks majauksest awanes ning üks mees ametnikkude juure astus. Ta näis olewat waratöölline, ning ta filmilises Jim'i kahtlustawa pilguga, kui see talle wastu astus.

„Et, mu herra, Haydn'i nimelisi meesi ma ei tunne,“ wastas ta Jim'ile seletuse ja küsimuse peale, „ja ainus ilus tüdruk selles uulitsas elab majas Nr. 44. Üleweel ühes oma mehega. Näinud ei ole ma neid kunagi.“

Ta lasti minna, ja järgmine lükk, kes peatati, oli keegi wäga sõnakas naine lestinikest eluaastates. See seletas sedasama, mis eelmisest inimesest.

„Nad elawad siis majas Nr. 44,“ ütles Jim ja läks edasi, kuni ta moja ette jõudis.

Walju koputamise peale ilmnes kahwatu poiss, kes koha teatas: „Üleweel elawad herra ja proua Marsh, aga neid pole kodus. Ma pole neid üldse mitte näinud.“

Selgus, et wastaw korter koosnes kahest toast, millest üks oli tühi. Sel tuba seewastu oli filmatorilawalt mugawalt sisse seatud. Seal leidis sohwa, leentool, suur laud ja kõrge seletäär. Kirjutusruundest ja paberitest polnud midagi näha, raamatukogu aga koosnes rohke-awulikest romaaniidest, konwersatsioonileksikonit kumnest andest ja igasugu aadressi- ja käsiraamatutest. Ka oli Inglismaa kaart olemas, kus krahwõnabade piirid punase lindiga järgi olid joonestatud.

„Nõed on kohturingkonnad, herra inspektor,“ seletas üks ametnikkudest. „Mees katsus end nähtawasti hoida wastutusele wõtmisest mingisuguse kuriteo pärast. Mõnes kohtudistriktis wõib see miltu kuld lesta, enne kui kae-

bealune ette kutsutakse, kui aga kautsjon ära on makstud. Ma tunnen Tod Haydn'i meetoode. Ta on kaval pois ja ostab häsit oma jälgil segada."

Jim awas kõi lackad ja sahtlid, milledest mingisuguseid naisterahwariideid lootis leida, kuid ei leidnud midagi — isegi mitte junksenõela, mis oleks India külaskäikusi idendand. Rahwainu pois ei teadnud midagi wõit ei tahtnud midagi ütelda, peale selle, et herra ja proua Marsh' olla olnud ainult üks kord selles majas. Kui Jim lõpuks küsis: „Kuhu saadate siis nende kirjad?“ pomises ta ainult:

„Ma ei tea. Ema eht teab, aga ta istub parajasti kaksikümmebüts päewa — joomise pärast.“

Detektiiv muretses omale kasi fikeministeeriumilt, et ärolewa majaperenaisega rääkida. See oli paks, tige isik, kes koju aeg poliitseid kirus ja sugugi nõus ei olnud, midagi oma kaashüriiliste kohta ütlemo, kes olla wäga miisakad inimesed. Alles kui Jim'i ähwardama hakkas ja seletas, ta lõpetawat oma elu wanglas, kui ta mõrtsukale abiiks, muutis naine oma tooni.

„Sumala eest, herra Niijaniit, ma ei tea neist inimestest enam kui Teie. Nad olid minu wastu wäga lahked. Ma ei tarwitseunud kunagi üürti makssta, ja kui ma hädas olin, siis oli neil alati mõni naelsterling minu jaoks waruks,“ seletas naine nutuse häälega.

„Kuhu toimetate siis nende kirjad?“

Naine nimetas mingisuguse aadressi. See oli tuntud wõdrastemaja linna lääneraionis, mis aga detektiivile midagi ei ütelnud.

„Kes siis on tapetud, herra?“ küsis naine uubishimulikkalt.

Sarilikubel asjaoludel poleks Jim naise uubishimu rahuldanud, aga seekord otsis ta jälgil ja et tohtinud seepärast olla tagasihoidlik.

„Keegi Barker'i eht Felman'i nimeline mees,“ ütles ta.

„Need sõnad awalbasid ootamatut mõju.“

Naine kahwatas kriitwalgets ja wähtis Jim'ile awasjuul otsa.

„Felman!“ kordas ta hääletult. „Mu Sumal, kes siis on ta tapnud?“

„Ma ei tea seda, tahan aga selle kuriteo asjus herra Marsh'iga rääkida,“ wastas Jim. „Kas tunnete Felman'i?“

Naine noogutas pead. Ta hunned wäriksid.

„Oh, Sumal!“ ütles ta weelkord ja hakkas nutma.

„Kes oli Felman?“ hüüdis Jim elawalt.

„Minu mees?“ muksus naine.

Kui naine rahulikmaks jäi, jutustas ta Jim'ile, et ta juba aastaid oma mehest lahjus

elada, ja et mees talle anda wäikese kuuraha. Peale selle olla ta talle muretsenud selle korteri herra Marsh'i majas. Ta olla ka ise wähe Marsh'ide juures käinud, et selle abelupaariga nõu pidada; „oma naisest pole ta aga wälja teinud.“

„Herra Marsh, pole teda tapnud, selle peale wõin ma ka wõi wanduda,“ lausus naine. „Ta pidas wäga palju Felman'ist. See aga oli wäga halb inimene, kes tihti kinni on istunud, aga et nad ta tapnud on, see on liig hirmus! Ta oli herra Coleman'i juures teenistuses, ja seal kutsuti teda Barker'iks. Minus asi, mis ta mulle kord ütles, oli, et see olla wäga hea maja ja et ta seal palju raha teenida. Ja nüüd on ta surunud!“ Naine walas uuesti pisaraid.

Jim jättis paar meest majasse maha, kuigi ta isegi ei uskunud, et ära lennanud wõrtu lendawad. Siis ruttas ta ise koju, et weel paar tundi magada.

Kui ta hilisel hommitupoolikul Scotland Yard'i tuli, polnud seal weel mingisugust teadet Knowles'ist.

„Oleme sattunud kottuulitssasse,“ ütles ta Dicker'ile. „Minu mees, kes meid oleks wõinud aidata, on surunud.“

„Teie arwate: Barker, kostis Dicker. „Jah, tema kiri kostis umbes nii, nagu oleks ta la- watsenud peatunnistajana üles astuda.“

Juhtumused olid nii kuhjunud, et Jim peaaegu oli unustanud, et ta peamine ülesanne nimelt selle seisis, kuidas oma kadunud sõbra jälile saada. Seda idssasja tuletas talle meele Joan, kui nad üksteist õhtupoolikul koh- tafid Carlton-hotellis, et loos klaas teed juna.

„Bean Sulle midagi tunnistama, Jimmy,“ ütles neiu. „Ma ei tunne enam hirmu R x'i pärast.“

Jim noogutas pead. „Sama tunne on ka mul,“ kostis ta. „Kuigi ma tean, et selle hirmu kuriteo taga on tema jaoks suur häda- oht warjul, olen ma siiski weendunud, et ta nüüd paremini kui kunagi warem on laistud hädaohtude eest.“

Siis küsis neiu Jim'i imestuseks: „Jimmy, kas wõiksid mulle mingisuguse koha muretseda?“

„Mis ja siis õige koha all mõtled?“ wastas Jimmy.

Joan naeris taha. „Mul pole enam kuigi palju raha. Ja suur majapidamine on kallis. Kui R x enam tagasi ei tule, siis tuleb mul raha hakata teenitama.“ Neiu üns otsaefine näis murelit. „See'p see on, mida ma ei mõista, Jimmy,“ ütles ta juure — „miks R x mu rahahädasse jätab. See ei wõi ometi õige olla“

„Nex ei teeks mulle kunagi midagi ebameeldivat, seda tean ma kindlasti.“

„Õhõib olla on ta unustanud, et ka Sinn raha oli tema käes,“ ütles Jim mõeliskult. „Eal oli ju suur summa kaasas kui ta kaduma läks, eks?“

„Seda usun ma ka, aga ainus inimene, kes seda kindlasti võiks ütelda, on ta kammer-teener ja see on ka kadunud. Kas see Sind vahel et waewa, Jimmy? See on nii arusaamatu! Algul R. E. Miss Wells, siis waene herra Collett, ja nüüd Knowles. Kes on järgmine?“

„Ma mõtlen praegu selle üle järgi, kes on esimene, kes tagasi tuleb.“ ütles Jim lobusalt. See oli küstans, mille peale järgnevad tunnid pidid andma dramaatilise vastuse.

Kolmeteistkümnnes peatükk.

Dora oli Londoni tagasi jõudnud ja lasi Jim'i paluda, et ta tema juure sisse astuks. Kui Jim õhtu paiku Portlandplatšile filmus, awas Bennett ukse ja ütles kohe: „See on lohutaw lugu, herra inspektor! Tahaksin, et oleksin lodus olnud, kui see mees täna õhtu-poolikul tult.“

„Misjagune mees?“ küsis Jim hajakameelelt.

„Jah, kes ta oli, seda ei tea keegi. Herra Coleman tahtis parajasti wälja minna ja lasi ta ise sisse, ja seal walas see mees talle ilma pikema jututa kätiga ehk piitsuga pähe, oise näkku.“

„Mis? — Aga miks siis?“ hüüdis detektiiw.

„Seda tahaks herra Coleman just teada. Ta polnud meest kunagi weel näinud ja ehmatas wäga. Enne kuis ta toibus, et mees kadunud.“

„Ma ei mõista enam midagi!“ ütles Jim õlgu kehitudes. „Kogu see asi on niisugune segadik, et sellest enam ühtki jagu ei saa. Kes on preili Coleman lodus?“

Dora tuli talle lahmatuna ja loõtu waju-nud filmadega wastu. Kuigi isa selle wastu waelanud, oli ta siiski keju talnud.

„Midugi ei jää meie siia magama,“ seletas ta wabibedes. „Seda ma ei suuda.“ Ükki pani ta Jim'i ehmatuseks mõlemad käd ta õlgadele, nõjatas oma ilusa pea wastu ta rinda ja hüübis nuukfudes: „Oh, Jimmy, mul on sellest ihu täis — mul on sellest kõigest ihu täis! Soowiksin, et oleksin furnud!“

Jimmy lohutab neid, niikästi kui ta seda oskas. „Armas Dora, Teie närwid on halged,“ ütles ta. „Teie peate siit lahkuma. See pole sugugi tarwilik, et Teie lahiloõitamislaubri tuleksite. Soowitan Teie isale, et ta Teiega paariks kuuks wäljamaale sõibaks.“

Neiu raputas pead. „Ma ei tohi lahkuda, Jimmy,“ õhtas ta ja kuitwatas oma filmi wäljese taskurätiga.

„Ah, tahaksin Teile niipalju rääkida! Teie olete hea inimene!“ Neiu wõttis Jim'i käewarrest kinni, ta märjad filmad rippusid rahulitult ta näo küljes.

„Sakkan juba uskuma, et ma suuremat wäärt pole,“ wastas Jim pahase naeratusega. „Mulle näib, nagu oleksin ma mõni salapolitseinik kuigil modern kriminaalromaanis, kes sitta ja sinna jooksib ja kunagi millegagi hakkama ei saa.“

Sel filmapilgul astus herra Coleman tuppa. Ta oli hirmsasti wigastatud: risti üle näo jooksis sügaw arm, nina oli paistetunud ja üks film siumust.

„Mul on tõesti kahju, et pean Teid sarnasena nägema,“ ütles Jimmy, kes wäljelt meest nähes tõelikku kaastunnet tundis. Bennett jutustas mulle juba Teie juhtumusest. Hea oleks, kui Teie selle mehe kinni oleksite wõtnud!“

„Seda tahiksinagi ma!“ wastas Coleman tigevalt. „Teie wõite ometi arwata, kui wäga ma seda kahjatsen, et ma seda ei suutnud. Olegin ta tapnud — oleksin ta esimese asjaga, mis mulle pihku oleks pnutunud — maha löönd! — Me weebame õõ täna Portland-hotellis, herra kapten. Tahan selle maja tõst-selt maha müüa.“

Wäljas paukus majauks. Jim mõtles hajameelselt, kes sealt küll tulla wõiks.

„Kui Walton on ainult —“ algas Coleman, kui äkki mees sisse astus, selle ilmunine kõik hingeldama pani.

See oli Sawford Collett!

„Kus koha l t siis Teie tulete?“ küsis Jim, kui ta oma rääkimiswõime jälle tagasi oli wõtnud.

„Seda ei tea ma ifegi,“ kostis Sawford oma igawa tõnewilksiga. „Ma ei wõi Teile midagi muud ütelda, kui et mind — waatamata meie neetult tubli politsei peale, kefkpäewa ajal keset Londont ära wõidi warastada; siis wiidi mind kuhugi jahklaewale, kus ma täna õhtupoolikulni wangis istusin. Mis on siis Teiega juhtunud, herra Coleman?“

(Järgneb).

Mõisakülast: W. Lilienblatt, Mihkel Palu, Ella Palu, Arnold Reinhaus. **Ristikülast:** Emilie Grents. **Narwast:** Axel A. Mägi, W. Tensing. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Tapalt:** A. Jantra, E. Luuk. **Rakwerest:** Fritz Kask, Eewi Rinaldi, Weebel. **Aakrest:** Aliide Kirs. **Põltsamaalt:** Hants Karusaar. **Ahjalit:** P. Kure. **Koselt:** G. Lindwest. **Kasarist:** K. Lemmergas. **Rakkest:** A. Schube. **Kehtnast:** E. Rossmann. **Ase-rist:** A. Tomingas, T. Weigel. **Keilast:**

A Kutpri. **Laiksaarest:** Aug. Tohw. **Illukast:** A. Uffert.

Neist wõitsid loosimisel: 1) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest, **W. Tensing** — Narwast, Suur tän. 9; 2) Milli Mallikas — Wested I, **Weebel** — Rakwerest Malmi tän. 24; 3) Eino Leino — Ülepäewa liblikad, **Eduard Kruus** — Tallinnast, Luise tän. 8 krt. 14.

„Romaani“ taitus.

„Romaan“

on tuumakam ja nõuavam Eesti ajakiri ning pakub oma aastakäikude näol määratud lugemiswara, mis iialgi ei wanane.

Aastakäik 1922, 576 suurt lehekülge, mille sisus leidub 7 romaani, hulk nowelle ja uudisjutte, 49 rahwuse kirjanikkude sulest, maksab:

Kõitmata 500.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 700.—

Aastakäik 1923, 744 suurt lehekülge, mille sisus terweni 10 romaani, hulk nowelle ja lühemat kirjandust, 51 rahwuse kirjaniku sulest, maksab:

Kõitmata 700.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 900.—

Aastakäik 1924, 768 suurt lehekülge, mis siseldab hulk romaane, nowelle, jutustusi ja luulet, 39 rahwuse kirjanikkudelt, maksab:

Kõitmata 750.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 950.—

Poolnahk-köites (nahast selg- ja nurkadega, kuld selgkirjaga) aastakäigud on maitsekalt ja tugewasti köidetud ning eriti kohased raamatukogudele.

Ilu-köites (kalinkori-köites, kuld selja-kaanekirjaga ja ilustustega) aastakäigud on ilusamaks, wäärtuslikumaks raamatuks igas perekonnas.

Aastakäigud on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid saada ei ole, tellige otse talitusest (Tallinn, Müüriwahe tän. 16) kust Teile raamatud ilma saatekuludeta kätte saadetakse.

„ROMAAN“i aastakäigud on alati kohased kinkimiseks.

Ajakirja „ROMAAN“

sennised 50 romaani.

1. Ahsghada. Joseph Delmont.
2. Ameerika metsikust läänest Alfred Manns.
3. Ameerika naiskelm. Miriam Michelson.
4. Ameerika nisuwäljalt. Knut Hamsun.
5. Ameeriklase kihlwedu. W. Harb.
6. Anna mulle oma laps Lenore Pany.
7. Armastuse okastee. H. Courths Mahler.
8. Daam ratastoolil. Sven Elvestad.
9. Griseldis. H. Courths-Mahler.
10. Haaremi wõre tagant. Börge Jansson.
11. Häältesaar. Robert Louis Stevenson.
12. India hauasammas. Thea von Harbou.
13. Indialase kingitus. F. C. Oberg.
14. Iseäralik tingimus. H. Courths-Mahler.
15. Kadunud miljon. Edgar Wallace.
16. Kaksindus. Fritz Flechtner.
17. Kollane surm. Karl Rosner.
18. Kui mina kuningas oleksin! Justin Huntly Mc. Carthy.
19. Kukkumine Maelstromi. Edgar Allan Poe.
20. Kuldne katk. Oevre Richter-Frich.
21. Kullakuninga kimbatu. Otto Höcker.
22. Kullikisa. Sven Elvestad.
23. Laane laul. H. Courths-Mahler.
24. Linn mere all. Max Pemberton.
25. Lutsiferi silm. Oevre Richter-Frich.
26. Mees, kes maakerast läbi kukkus. Carolyn Wells.
27. Merekarud. Otto Höcker.
28. Mina ütlen ei! Henriette v. Meerheimb.
29. Must täht. Sven Elvestad.
30. Naine kuristikul kaldal. Werner Scheff.
31. Niss Ipsen Bombüllist. E. G. Seeliger.
32. Oma maalapike. Otto Höcker.
33. Pime Geronimo ja tema wend. Artur Schnitzler.
34. Prohvet. J. Weidenstrauch.
35. Punasel kaldal. Anny Wothe.
36. Pudelikuradike. Robert Louis Stevenson.
37. Raudupi perenaine. Rudolf Blaumann.
38. Russalka. Carl A. Tavaststjerna.
39. Saare õpetaja. Wilhelm Lobsien.
40. Saladuslik külaline. Jules Verne.
41. Sellegipärast. J. Cotta.
42. Silmad. Rabindranath Tagore.
43. Sinust küll ei lahku ma! H. Courths-Mahler.
44. Skudesnäsi tuletorn. K. H. Strobl.
45. Teraswann. Luise Westkirch.
46. Tähtedewaheline reisibüroo. Hellmuth Unger.
47. Wana kelm. Kálmán Mikszáth.
48. Walaskala jahil. J. C. Sörensen.
49. Wanne. Octave Feuillet.
50. Wäike-Hwammur. Einar Hjörleifsson.